

1. о. ГРИГОРІЙ ГРУШКА	(1833-1895)	6. ОСИП СТЕТКЕВИЧ	(1910 і 1912-1919)
2. о. НІСТОР ДМИТРІВ	(1895-1897)	7. ВОЛОДИМИР ЛОТОЦЬКИЙ	(1919-1926)
3. о. СТЕПАН МАКАР	(1897-1900)	8. ОМЕЛЯН РЕВ'ЮК	(1926-1933)
4. о. ІВАН АРДАН	(1900-1907)	9. ЛУКА МИШУГА	(1933-1955)
5. АНТІН ЦУРКОВСЬКИЙ	(1907-1909 і 1911)	10. АНТІН ДРАГАН	(1955-

СВОБОДА

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year \$12.00; six months \$6.25; three months \$3.25. Jersey City & Foreign Rates: One year \$14.00; six months \$7.50; three months \$4.00. For UNA members monthly 65c.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріали. Незамовлені матеріали повертаються тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, добувши задрезану конверту з відомою поштовою оплатою. За зміст оголошень Редакція не відповідає.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

У 75-річчя „Свободи“

Завтра, 15-го вересня 1968-го року, сповниться 75 років з того дня, коли у місті Джерсі Сіті, в Нью Джерсі, вперше побачила денне світло „Свобода“. Багато води проплило за той час в недалекому Гудсоу, в далеких Дніпрі й Дністрі, світ пережив за ті роки дві великі і численні малі війни, до невпізнання змінилася не тільки політична мапа світу, але й все, що в ньому існує. Неймовірний поступ зробило людство в усіх галузях свого буття, зокрема в технології. Намагаючись достосуватися етично до технічного розвитку, людство багато разів змінювало порядок своїх цінностей. В близьких досягненнях на благо людства, як і в чорних катаклізмах, у яких його нищено, одну з рідкісних ролей відіграла преса, ця „четверта держава“ у колишньому і чи не перша держава у сучасному суспільстві. З перспективи вже майже чотирьох поколінь виразно зарисовується і роль „Свободи“ не тільки в українському суспільстві поза межами батьківщини, але й в розвитку країн нашого поселення та в житті нашого народу на рідних землях.

Характеристика цієї ролі вимагала б великої студії. Але коли б ми в короткому редакційному коментарі схоли подати найкращі синтетику того, що випадає в 75-річчя рідних рідняків „Свободи“, то, здається, найправильнішим і найбільш суттєвим було б твердження: 75 років відданості правді, справедливості й поступові, 75 років вірної служби своїй громаді, своїй країні і своєму українському народові. Це потверджує кожна сторінка у кожного із рідняків „Свободи“. Погляньмо на деякі з початкових етапів тієї служби.

Уже в своєму четвертому числі „Свобода“ видвинула ідею створення Українського Народного Союзу і повила „христосовий похит“ за здійснення цієї ідеї, що й сталося чотири місяці пізніше, 22-го лютого 1894-го року.

Сперши на зорганізованість силі, „Свобода“ вирушила в черговий похід за національну й соціальну освіднення своєї громади, поборюючи при цьому неймовірні внутрішні та зовнішні перешкоди.

Черговим етапом була поведена „Свободою“ кампанія за те, щоб українські поселенці „вибирали папери“, себто ставали повноправними громадянами своєї прибраної батьківщини. З цим зв'язана також боротьба за права і справедливість для безпечно експлуатованих українських поселенців в усіх країнах північного і південного американських континентів.

Ці „походи“ за зорганізованість, правду, справедливість і добро проти всього того, що стояло на перешкоді в цих змаганнях з змістом усіх рідняків „Свободи“.

Окрему, найбільшу і насвітлішу сторінку становить у всіх рідняків „Свободи“ бажання й зусилля словом і ділом допомогти українському народові на Батьківщині в його змаганнях до волі і незалежності. Всі рідняки „Свободи“ з найбільшим і найповнішим документом цих зусиль. Від самого початку свого існування „Свобода“ була тим справжнім „словом на сторожі“ українського народу в найчорніших годинах його історії. Вона виконувала цей обов'язок не тільки на своїх сторінках та на сторінках своїх інших періодичних видань, але й в документальних книжкових публікаціях українською і світовими мовами. Вона могла б виконувати лише завдяки своєму видавцеві, Українському Народному Союзові, його організаційній і фінансовій спроможності. Мавши таку базу, „Свобода“ мобілізувала найкращі і найвидатніші сили, свої і чужі, щоб вони українську правду доказували й обстоювали. Саме цим умом, як і тисячам-тисячам відданих читачів і передплатників, треба разом з Українським Союзом у першій мірі завдячувати те, що „Свобода“ безперервно протягом 75 років могла служити українській правді і, дасть Бог, служитиме їй в майбутньому.

Це є той найвищий ідеал і та велика спадщина, що їх започаткував основоположник „Свободи“ о. Григорій Грушка та що їх продовжували, розвивали і збагачували його наслідники, зокрема найбільший з них, д-р Лука Мишуга. У своє 75-річчя сьогоднішня „Свобода“ бажала б тільки приректи свою непохитну вірність цим ідеалам і цій службі.

Іван Кедрич

ПРЕСА І ГРОМАДА

Вільна преса має просте і ясне завдання: інформувати про все цікаве, що діється, та коментувати події. Вона може підтримувати уряд у своїй країні, або його критикувати, вона може сприяти якійсь справі, або її поборювати, вона займає становище до актуальних питань відповідно до світогляду автора-журналіста. Впливи і значення часопису залежать від кількості його читачів і від рівня часописів: від якості змісту матеріалу, від хисту редакторів і співробітників. Взагалі ж преса у вільному світі тісно пов'язана своєю культурницькою місією з комерційним характером підприємства, себто — спертна на здоровому бюджеті. Прибуткові часописи збільшують свій об'єм, приймають більше співробітників, удосконалюють свій зміст, — дефіцитів припиняють своє існування. Коли театри або концерти компанії мають своїх меценатів — держави, міста чи приватних добробрів — які субвенціонують їх і таким чином уможливають їм існування без уваги на дефіцит; то рідко буває, щоб дефіцитний часопис міг довго витримати.

Характер і проблеми української преси куди складніші. Куди ширші її повсякденні завдання. Коли мова про газети американські, британські, німецькі чи італійські, нікому й на гадку не приїде називати їх „громадськими“. Вони, звичайно, державницькі, патріотичні, за винятком, очевидно, нечисленних комуністичних видань, залежних від московського чи пейпінгського центру, отож таких видань, які до категорії вільної преси не належать, як не належить туди взагалі вся преса в комуністичних країнах, завдання і характер якої цілком інші. Зате найбільш характерною рисою української преси було і є те, що вона була і є пресою — громадською.

У практиці це значить, що українська преса не тільки подає факти з українського і неукраїнського життя і їх коментує, не тільки інформує різні існуючі проєкти й концепції, підтримує їх або поборює, але сама від себе виступає раз-у-раз як ініціатор різних громадських починів. Українська преса була і є не так пресою політичною, як ідеологічною. Вона мала і має цілком своєрідний, неначе місійний, виштований і проповідницький характер. Довгі роки в часах новітнього національного відродження вона проповідувала ідеї народництва, вона була найголовнішим чинником національного освідомлення, підтримуючи рівня свідомості українців галицьких, руських і надпирянських малоросів. Першим щоденником в Західній Україні стало в 1880 львівське „Діло“, український народницький, як пав національний часопис, в протилежність до московістського „Слова“ тієї частини громадянства, яке взагалі не визнавало українства, як окре-

мої нації. Українці дуже віддалилися від процесів національного відродження і так само віддалилися українська преса. Ті часи минули, але не минули різні аспекти їхньої спадщини. З утратенням української держави після програмої війни та з окупацією України московськими більшовиками перед українською пресою в Західній Україні та поза Україною постало найважливіше завдання — плекати і поглиблювати українську політичну державницьку думку. Поруч із цим всеукраїнським ідеологічним завданням — вона вела боротьбу проти польського наступу на українське життя в усіх його ділянках та водночас намагалася чи то борювати так званий національний стан посідання чи теж розбудувати. Взявши на увагу бідність наших часописів видавничого і через те малі розміри кожного українського вільного часопису, мало залишалось місця на ту основну, найпершу і головну місію, що її має кожна вільна газета у світі: інформацію і коментар.

Очевидно, цей суто громадський характер української преси поруч з її бідністю — має ту негативну сторінку, що наші газети перенаяжені громадсько-політичним матеріалом і тому своїм змістом заздалеку односторонні, занадто „важкі“.

Газети читають різні читачі, і тому для кожного повинно бути „своє“, що його особливо цікавить. Не всіх цікавлять виключно громадсько-політичні події, і тому служили нарікання тих, які бажали б знаходити в наших газетах сторінки чи бодей „кутими“ мод, кукуварських приписів, шахів, бриджу, рубрики „з товаришів когось життя“, новинки про нові книжки, п'єси, фільми, не тільки українські, але й із широкого світу. Це було б можливе й викональне, коли б були відповідні розміри газети і, очевидно, референти даних ділянок. В наших умовах існує заворужене коло: багато людей відмахуються від рідної газети, бо вона для них „важка“ й „людна“, з другого боку газета, не маючи масового читача-передплатника, не може виходити таким розміром і змістом, які вимагають великих коштів. Так воно було в Україні і це є і поза нею.

Коли більшовики „визволили“ й Західню Україну, вільно залишалася українська преса тільки поза межами України. До попередніх завдань додалися ще такі, як зберігання своєї національної особистості серед чужомовного світу, зберігання принципової ворожості позиції супроти окупанта України й у зв'язку з цим поборювання концепцій, що послабляли б ту тверду поставу супроти окупанта, — підтримування всіх творчих і конструктивних починів в ділянках організації, культури й економіки, пропагування єдності та поширення правди про Україну серед (Закінчення на стр. 7-й).

Вічеслав Давиденко

ВИПРОБУВАННЯ ХАРАКТЕРУ

(Миротворчі переговори в Парижі)

Під заголовком „Не піддаватися у мирових переговорах“ Волтер Г. Джадд, член конгресової Комісії занням кордонних справ, виступив у вересневому числі „Рідерс Дайджест“ з цікавими думками на цю болючу тему.

Миротворчі переговори в Парижі В. Джадд вважає за найтяжче, а рівночасно за найбільш делікатне завдання, що його повинні розв'язати американці в модерному світі. Маючи діло з надзвичайно упертим ворогом, вони мусять укласти з ним почесний мир після найдовшої і найбільш непопулярної в історії ЗСА війни.

Від наслідків паризьких переговорів залежить, на думку В. Джадда, не лише доля В'єтнаму, але й майбутнє всієї південно-східної Азії, і, можливо, цілого світу.

„Тож надії і молитви всіх американців — з нашими представниками в Парижі: надії на те, що вони не пристануть на „мир за всяку ціну“; молитви за те, щоб вони не забули про слушність справи, за яку так багато наших молодих людей і наших союзників боролось і згинувло. Жаждою угоди не може бути прийнято, в якій зраджено було б велику посвату“.

Пропонуючи замирення, американський Уряд тим самим ніби стверджує, що рішучість червоних воювати сильніша, ніж рішучість американців, що вона справді „перевий тигр“, і інші країни вже не можуть розраховувати на те, що Америка стане в їх обороні на випадок комуністичної агресії. Дома миру, зменшувати шанси його осягнення. І тому, природно, Го Чі Мін дозволяв собі ставити, як передумову мирових переговорів, цілковите припинення бомбардувань Північного В'єтнаму і інших воєнних дій. Інакше кажучи, це означає, що Го Чі Мін з'явився в Парижі лише для того, щоб прийняти капітуляцію Америки.

Зародки збройного зудару ЗСА з Північним В'єтнамом Г. Джадд бачав в Ляосі. Хоч ЗСА не брали участі у війні в тій країні, для миру і безпеки південно-східної Азії було важливим, коли в 1949 р., з розвалом французького Індокітаю, Лаос здобув незалежність. Географічна позиція Ляосу — спільні кордони з комуністичним Китаєм і під-

тримуваним Московією Північним В'єтнамом, „нейтральними“ Камбоджею і Бірмєю, прозахідними Південним В'єтнамом і Тайландом — роблять з цієї країни привабливий об'єкт для кожного агресора з амбіціями контролювати всю південно-східну Азію.

В 1953 р. Го Чі Мін, виласи свої війська до Ляосу, заграв значну частину цієї країни і встановив там псевдоуряд, підтримуваний Патет Лао — партійською організацією, створеною в Північному В'єтнамі.

ЗСА з дев'ятьма іншими країнами у Женеві в 1954 р. пробували були покласти край боротьбі у Ляосі, Камбоджі та В'єтнамі, однак повоєнний тиск „Мюнхен“ у формі „перемря“ засіяв зерно, з якого вибув безконечний, роздмухуваний комуністами, збройний конфлікт.

Не зважаючи на всі зусилля Го Чі Мін, уряд Південного В'єтнаму витримав, і тоді, в 1959 році, створено „В'єтконг“ — організацію на зразок Патет Лао.

Проголошена Ляосом декларація про нейтралітет відкрила для Ганюю шлях до консолідації свого контролю в східній частині тієї країни, включно з коридором, званим тропою Го Чі Мін, якою напливають тепер до Південного В'єтнаму північно-в'єтнамські війська та амуніція.

Однак, коли прозахідний ляоский уряд прийняв Воун Оума відмовився прийняти вимогу створення коаліційного уряду з участю комуністів, ЗСА фактично усеюдою його, стримавши цю існуючу допомогу в сумі 3 мільйонів доларів.

У квітні 1962 р. заступник державного секретаря Гарріман назвав країну, де анкордонних справ заявив, що дієсна нейтралізація і незалежність для Ляосу можливі лише з урядом, який включав би в себе комуністів. Тоді „Нью Йорк Пост“ запитав: „Чи може п. Гарріман назвати країну де антикомуністи, які зформували коаліцію з червоними, не були б приречені на смерть?“

Не зважаючи на всі перестороги, угоду про нейтралізацію та коаліцію підписав, і ЗСА негайно стягнула (Закінчення на стор. 4-й)

Вадим ЛЕСИЧ

ГАЗЕТА

Близьких мислей і мрозливих віщень
із стукотом вискакують колони.
Валки ермілять в залізному полоні
Плинуть папером — вісті найновіші.

Не гусяче перо скрипливе пише
по пергамені, й мисль жива голоне,
— ротацій час, доба машини столзвоничі,
вистукує хронометричну вірність.

У канделябрах догорають свічі,
тремтять, і сходять тіні тасмичні,
й ликають скудні думи в тиші...

А десь в кутку, в проваллях слів бездомних,
де гранок ритм — радки суворі лопить,
тривожно б'ється серце забулдуше.

15 вересня 1953 р.

Леонід Потапова

ДВА ЩОДЕННИКИ

Згадуємо про два щоденники, з яких один виходив і виходить на свободу, а другий — в колоніальній УССР: щоденник „Свободи“, що появляється в Америці вже 75 років, щоденник зросійщеного українською мовою, під назвою „Радянська Україна“, що появляється в Києві 49-й рік. Треба зазначити, що названі щоденники спочатку щоденниками не були, а стали ними після кількох важких початкових років. Коли мова про „Свободу“, то це видання може послужити зразком взаємодії „Свободи“ з перших чисел почала пропагувати ідею створення братського Українського Народного Союзу в Америці, який і був створений через рік, а в свою чергу — УНСОЮЗ допоміг „Свободі“ стати щоденником.

Яка принципова різниця між щоденником УНСОЮЗ „Свободою“ і щоденником ЦК КПУССР „Радянська Україна“? — це назвою „Радянська Україна“?

Різниця розпочалася від найперших днів. „Свобода“ почала виходити у вільній Америці українською мовою за гроші трудових українців. „Радянська Україна“ почала виходити значно пізніше, в невідомому точній місці, під назвою „Коммунист“, російською мовою.

В 1919 році, очевидно, „Коммунист“ розпочав своє життя поза українською територією, що підкреслює, як і російська мова того видання, його чужий характер, ролі окупаційного листка, а не голосу українського народу.

„Свобода“ від перших днів існування поставила в центр уваги українську трудову людину, українську проблематику, відображаючи гін еміграційної спільноти до самоорганізації в ім'я покращання як свого стану, так і для допомоги Україні в боротьбі за державну незалежність. „Коммунист“ від перших днів існування друкував „кази“ Леніна й більшовиків, які оголосили війну вільній і соборній Українській Народній Республіці.

У „Свободі“ від початків друкувалися, крім тисяч дописувачів, такі автори, як Іван Франко, Василь Стефаник, Олена Пчілка, акад. М. Грушевський та багато-багато інших видатних політичних і культурних діячів — у „Коммунисті“ — Радянській Україні друкувалися А. Бубнов, Ф. Сергєєв, керівник московського ЧК Ф. Дзержинський, М. Калінін, С. Косіор, Г. Орджонікідзе, П. Постішев, Свердлов, Хрущов та інші чужинці з московсько-більшовицького „інтернаціонального котла“.

Згодом на сторінках того видання публікували свої „праці“ та промови Затонський, Скрипник, Любченко й кілька комуністичних діячів українського походження, але й вони були заліковані окупаційним режимом або ж самі наклали на себе руки.

Українська Радянська Ен-

циклопедія, т. 12, інформуюче, що „перші номери „Коммуниста“ вийшли в підпіллі, під час всенародного повстання на Україні проти петровської Директорії та іноземних інтересів... „Свобода“ ніколи не змінювала своєї промовистої назви, і від самого початку стояла на сторожі прав українського народу на власну незалежну державу, постійно виступаючи проти нової московської окупації України та інших країн колишньої царської Російської імперії.

Та ж „українська“ енциклопедія подає, що з 1943 року переназвано „Коммуниста“ на „Радянську Україну“ і стверджує, що перше число „Коммуниста“ вийшло влітку 1919 року — а на перших сторінках „Радянської України“ щодня друкується над заголовком позначка: „51 рік видання“. За „УРЕ“ виходило б, що „Радянська Україна“ і з зміною назвою виходить 49 років, а за самою „Радянською Україною“ — що вона виходить 51-й рік...

Вже з цього прикладу видно, що „не все гаразд у Давидових королівстві“.

Якщо одночасно перегорати сторінки „Свободи“ і сторінки „Радянської України“ з тих самих днів, місяців і років, то виявиться не лише те, що „Свобода“ є дійсно найстаршим українським щоденником. Виявиться, що далеко за океаном „Свобода“ уважніше стежила за подіями в Україні та правдиво про них інформувала в той час, як „Коммунист“ — Радянська Україна не бачила ні розгрому українського селянства та літературно-мистецьких кіл у 1930-х роках, ні примусової колективізації, ані дикого зривання динамітом церков та інших історичних пам'яток, ні голоду 1933 року, ні визволення українського населення на Сибір та до совєтської Азії, ані примусової русифікації...

Для „Радянської України“ найважливішими з „поміж важливих“ був Ленін, потім Сталін, потім Хрущов, тепер Брежнєв: накази Москви публікуються на її перших сторінках; щоденник папашається антинародними статтями, скерованими проти борців за українську державність і з алегністю, антиреволюційними памфлетами, підняттями нещасливих колгоспників та робітників до праці „а ім'я комунізму“... Коротко „Радянська Україна“ усім своїм змістом скерована проти українського народу.

Тому в час 75-літнього ювілею „Свободи“ можна горорити про цей, насправді український, щоденник. Так звана „Радянська Україна“ є тільки пресовим органом окупанта.

Читайте українські книжки

і газети, бо часте читання

веде до просвіти, а просвіта

— це сила

Микола Понеділок

ГУМОРИСТИЧНИЙ СПОГАД

(1)

Мені було до зарізу потрібно грошей.

Ех, коли б це у кишені завелось бодай тришечки то-го добра — я понакуповував би харчів-харчів ось стільки — і півдня б їх наминав.

А так... Без грошок сужено жити. А я ж ось у таборі вже п'ять місяців животною, мучуся! Особливо ж мене тут до живих печінок дімає та-борова однамітка страва. Ой уже ж і настобілася мені день-у-день одна і та ж пер-лова каша, горохова зупа та картопля в різних „варіаці-ях“: і картопля м'ята, тов-чена, різнана, в „мундурах“ — і все це мені надоліло гір-ше від печеної редьки. І не-лише надоліло, а й мене ви-

в'ялило, вислило і мій жи-віт аж до хребта стягнуло. Звичайно, коли до тієї каші чи картоплі втовкти лож-ку доброго жиру — тоді все те їстівне й не таке нудне було б, воно б вже й краще смакувало. А так, без жиру, воно мені калорій давало мало — а до того ще я й ін-коли на нього дивився, як, вибачте, пєс на цибулю.

А жирок у мене відрізав б і попинився — коли б, повто-рю, у мене якимсь чудом розподілились грошки.

Але я на чуда мало надію покладав — отож і завжди порожні кишені мав.

Але чудо сотворилося!

Сиджу я в кімнаті за па-раваном. Властиво — це не параван, а продірявлене ря-дно, розвішене на дратах, а

внизу, до рідня, доточені дві ганчірки, об які колись пе-ред порогом ноги витирали. А доточив я їх лише тому, щоб люди, що мешкали зі мною в одній кімнаті, не могли знизку підглядати, в яких „штатах“ я в „своїх володіннях“ поза параваном, походжаю.

А „штати“ мої не були над-то привабливі. Було якраз літо — а й був без сорочки, голими ребрами світля, а нижню частину своєї оголе-ної тілобудови я барвистим рушником, як плахтою, об-горнув. А на голові в мене халабудився брезентовий ка-пелюх воєнка румунської ар-мії.

Ото сиджу в такому на-півадомовому одязі і думаю: „Як смачно попобіти? Де ви-дрпати грошенята?“

З тими невеселими ми-слями лагоджуся на порож-ній шлунок трішки задрама-ти. Лагоджуся... Коли це дотри заскреготали — і мій параван розсунувся. І вти-скаються без всякого дозво-лу, без всякого запрошення — втискуються, як справ-

дешні дикуни, у мою вузьку халабуду трос моїх при-ятелів: Іван Киряк, Вадим Буряк і Кирило Кваша. По-світилися рядком — і без слова вистовбичились переді мною.

І торопію. Запитливо бли-каю на них...

І притаскало їх сюди, ко-ли я не одягнений!

— Чого, — кажу сердито, — хоч не стукасте, коли ври-таєтесь у хату. Ну й куль-тури у вас, як у горобця са-ла. Навіть нема кмети доду-матись постукати...

— А куди ж стукати — в рядно?

— То, — кажу, — як не можете постукати — хоч по-гукайте, чи можна зайти. Цю, лийнє горло потрудити, щоб гукнути?!

— А ти що, — Кирило відбивався, — ти що, — красна дівчина чи царівна, щоб ми до тебе гукнули?!

Чи ми тебе не знаємо? Чи вперше твої голі кості бачи-мо? Та ти той рушник із пу-па і той капелюх вже мі-няє не змінює...

— Не змінюю, бо іншого

рушника і іншого капелюха я не маю.

— То хоч їх раз у місяць випері.

— А як буду прати — то в чому стоятиму. Цілком го-лісінький?

— Можеш і голій постоя-ти. На таку фігуру, як ти маєш, нікому на тебе й по-дивитись не захочеться.

— Липи, — злюся вже я, — липи мою фігуру в спо-важ. Ти краще подивися на свою — тебе Господь кра-сую, ййого, не нагородив.

Теж відбивавчі — удер-лися в хату і ув'язалися до мене. І мене ще й у мой хала-буді ображували...

Аж тут Іван виштовпався. — Та годі вам гризтися. За дірку від бублика розпа-лилися. Я ось скажу зараз одне слово — одне словечко скажу — і всі будете осяс-джені.

Я відвертаюся. Жартуй, думаю собі, але мені тепер не до жартів. Забралася до мене в халабуду тоді, ко-ли я без сорочки і без шта-нів — та ще й з мене кеп-люють.

— То що, — знов Іван на-посідає на своєму — хочеш знати те щастиве слово?

— Та кажи вже, кажи. Від тебе не відчинюся.

І що ж? Він, Іван, впри-тул до мене — і пильно-пильно зазирає мені у вічі, а тоді — бух! — мені прямо в лице:

— Микола, радий! Ти ж паперова міль!

— А в тебе не всі вдомі! — я віддихався йому.

І мене дідько розбирас від таких недоречних дотепів.

Я — міль!

МАНДРІВКА ПО „СВОБОДІ” У ЇЇ 75-РІЧЧЯ

(ІЛЮСТРОВАНИЙ РЕПОРТАЖ)

Багато слів написано в „Свободі” впродовж 75 років її існування. Чимало слів сказано і написано також про саму „Свободу”, хоч би у звітах її редакторів з нагоди конвенцій її видавця, Українського Народного Союзу та щорічних нарад його Головного Уряду. Проте, в океані тих слів подібуться тільки краплини, що відносяться або характеризують щоденну працю в самій „Свободі”. З короткого споминачу Дениса Пирча, співробітника, засновника та першого видавця і редактора „Свободи”, знаємо, як „Свобода” почалася, як приготувано, надруковано і вислано її перше число у вересні 1893 року. Але досі ми не нагадали ані на один написаний звіт чи репортаж саме про ту щоденну працю в „Свободі” в різних періодах її появи. Це велика прогалина в історії самої „Свободи”, бо кожнорічний стан її роботи, її методи і засоби були б вимовним свідченням не тільки її власного розвитку, але й кожнорічного стану та розвитку нашої американської української спільноти. Немає бо сумніву, що розвиток „Свободи” від першого її числа 75 років тому, написаного, складеного, надрукованого, відданого на пошту і висланого одним о. Григорієм Грушкою, до завантаженого людського і технічного апарату, який працює при „Свободі” і для „Свободи” сьогодні, можна б у великій мірі порівняти і з тим загальним розвитком, що за останніх 75 років відбувся в світі та в поодиноких ділянках його життя і праці. Отже, як виглядає та як працює „Свобода” сьогодні?

„Свобода” — Видавництво УНСОУ

Щоденник „Свобода” є офіційним органом створеного з її ініціативи вже через кілька місяців після появи її першого числа Українського Народного Союзу. Тоді вона була приватною власністю її засновника о. Григорія Грушки, але УНСОУ вже на своїй першій, засновницькій конвенції 22-го лютого 1894-го року визнав її за свій офіційний орган. Через два роки після її появи, себто в 1896-му році, „Свободу” відкупили від о. Грушки два інші священники, о. Нестор Дмитрів і о. Іван Констанкевич, а в 1900-му році відкупили її від них о. Іван Ардан. Сім років пізніше, в р. 1907-му власники „Свободи” стали Спілка (Експедиція), і щойно в липні 1908-го року „Свободу” і її друкарню купив (за \$16,855.00) Український Народний Союз.

„Свобода” є видавництвом в повному значенні цього слова. Крім щоденника цієї назви, при ній появляється від 1933-го року англійський „Український Тижневик”, який в цьому році відзначає своє 35-річчя, і дитячий місячник „Веселка”, якому в наступному, 1969-му році „стукне” п'ятнадцять, бо почав появлятися він у 1954-му році. Крім цих періодичних публікацій, в „Свободі” видає щорічно календарі і публікує книжки, як під власною фірмою, так і на замовлення. В друкарні „Свободи”, крім власних періодичних і неперіодичних видань, друкується ряд інших публікацій, між ними англійські видання УНКМітету „Український Квартальник” і „Український Бюлетень”, а далі — „Голос Лемківщини” та ін. При „Свободі” народився 17 років тому, з ініціативи дир. Ярослава Пастушенка, і гумористичний журнал „Лис”, який опісля придбала на власність Видавнича Спілка „Лис”, власне його „душа” Едвард Козак, відомий Еко.

Український Народний Союз, як власник і видавець „Свободи”, має в ній, очевидно, рідний голос, але він ніколи не намагався перетворити щоденник і англійський тижневик чи інші періодичні публікації у свої „епархіяльні вісті”. Навпаки, всі дотеперішні конвенції і річні засідання Головного Уряду постійно схвалювали рішення, постанови і резолюції, щоб „Свобода” була загальноукраїнським органом з усіма prerogative такої публікації. Цю функцію полегшує той факт, що „Свобода” практично становить окремий департамент як у праці, так і в господарстві УНСОУ, маючи своє окреме розрахуноків та касово-УНСОУ. Що більше, „Свобода” навіть платить кожного місяця \$1,000 чиншу за приміщення в будинку УНСОУ. Очевидно, що касово-УНСОУ досить часто стає в потрібі адміністрації „Свободи”, що мусить в'язати кінці з кінцями, мабуть, від початку її існування.

Приміщення „Свободи” і її стан посідання

„Свобода” від початку її заснування кілька разів змінювала свої приміщення. Появившись у Джерзі Сіті, вона пізніше перемандрувала до Шамоні, Мт. Кармелу, Оліфанту і Скрентону в Пенсильнії, до Нью Йорку, але в 1911-му році вернулася знову до Джерзі Сіті і тут перебуває досі. В-во „Свободи” приміщується в будинку УНСОУ при 81-83 Грєнд Стріт, а коли в 1962-му році перебудовано новозакуплений сусідній будинок, то вона займала його частину. Тож займає вона тепер цілий перший поверх в обидвох будинках і весь підвал — п'яницю. Мандрівка по приміщеннях „Свободи” може дати загальне уявлення про її життя тим, хто ще не мав нагоди познайомитися з нею особисто.

У редакції

Входить до „Свободи” через закріплені двері із Грєнд Стріт, навпроти головної квартири міської пожежної сторожі.

Ступаючи по сходах, що ведуть до приміщення редакції, відвідувач бачить на стінах три оригінальні образи: пам'ятник Богданові Хмельницькому в Києві, „Козак від'їжджає” та „Іхав стрілець на війноньку”. Намалював їх невідомий „надворний майстер” покійного вже сьогодні будівничого та господарського опікуна будинку УНСОУ і активиста союзу Вол. Стасіка.

Вийшовши по сходах, на перших дверях праворуч відвідувач бачить англійський напис „Український Тижневик”. Ці двері ведуть до наріжної, асфальтованої, стіни якої заставлені полицями з книжками; на одній з них мапа ЗСА. В кімнаті стоять три бюро. При першому з них сидить ред. Зенон Снілик, затручений редагування а н гломовного

Ред. Зенон Снілик

„Українського Тижневика” від березня 1962-го року, відомий спортсмен, який три рази очолював американську дружину копаного м'яча на Олімпійських іграх. Упродовж останніх років ред. З. Снілик часто і на цілі місяці відходив від праці при редагуванні тижневика та працював при „англійському оформленні” редакційних матеріалів до видавничо-УНСОУ монументальної Англомовної Енциклопедії „Українознавства” під головування редакційного проф. д-ра Володимира Кубійовича. Під час цієї праці редагування тижневика займався на переміну ред. Володимир Душник, ред. Зенон Лисак, мол., ред. Олег Задюк а в останніх місяцях і

в потрібі тепер попередня ред. З. Снілика на цьому пості, ред. Галина Перо-жак-Смідак.

При другому бюро в цій кімнаті працює наймолодший і віком і часом праці член редакції щоденника, ред. Леонід Полтава, затручений в „Свободі” від травня 1964-го року, але опісля з приблизно дворічною перервою.

При третьому бюро в цій кімнаті, під стіною з великою шафою з книжками, між якими видно місце займає „Енциклопедія Британіка”, працює один з найвідоміших українських журналістів, колишній головний редактор львівського „Діла”, ред. Іван Кедрин-Рудницький. В „Свободі” затручений він від липня 1953 року.

З цієї кімнати з прямий перехід „дверима без дверей” до чергової редакційної кімнати, що, як і попередня, заставлена шафами, газетами і „файлами”-архівами, з додатком великого радіо-приймача. В цій кімнаті працюють: ред. Богдан Кравців, стил якого постійно вкритий горами газет та іншого друкованого слова, а за двома іншими столами посередній кімнати — ред. Вячеслав Давиденко і д-р Лука Луців. Ред. В. Кравців працює в „Свободі” від квітня 1955 р., ред. В. Давиденко — від липня 1953 р., а д-р Л. Луців — від січня 1952 року.

У третій і останній редакційній кімнаті, сполученій з першими двома знову ж широкими „дверима без дверей”, працює затручений в „Свободі” від травня 1946-го року автор цього репортажу.

Система праці

Що роблять, які функції виконують поодинокі редактори?

Відповідь на це питання треба попередити короткими висловленнями про систему публікації „Свободи”. Щоденна газета, хоч би тільки на 4, 6 і 8 сторінок, як їх має „Свобода”, це вже велика продукційна машина, праця якої залежить від редакції, друкарні, адміністрації і експедиції. Редакція пише, приготує, виправляє, дає і розміщує матеріали, що мають бути надруковані в газеті, і вона за них посередньо чи безпосередньо відповідає. „Свобода” друкується у відносно великому, бо 20-тисячному, тиражі, отже її друку і експедиція вимагають відповідного часу.

Тому й праця в редакції починається перед 7-ою годиною ранку. Коли зважити, що тільки один із редакторів, автор цього репортажу, живе в місті публікації щоденника, а інші „розкидані по світі”: ред. Кедрин — на Квінсі в Нью Йорку, ред. Давиденко і д-р Луців — у Брукліні, а ред. Кравців у Ратерфорді, то навраць чи будь-хто з них бачив восени і взимі у робочий день схід сонця з вікна своєї спальні. Натомість кожний з них міг би сказати, як виглядає не тільки схід сонця, але й його захід з вікна редакції.

Щоденник „Свобода”, з уяви на його крайовий характер, друкується завжди з датою наступного дня. Кожного дня „Свобода” „іде на пресу”, з малими відхиленнями, вже о годині 9-й ранку. Того ж дня ранком редакція дає газетні матеріали тільки на першу сторінку, отже актуальні вістки, що їх приготувались в синтетичній формі на підставі ранніх американських газет, радіових повідомлень, бюлетенів пресових агенцій чи з власних джерел, зокрема, коли мова про українські події й імпрези, а яких редактори мають можливість брати участь чи одержувати такі повідомлення телефоном, телеграфом чи поштовим поштою. Також усі інші сторінки щоденника переходять ранком, перед друком, останню загальну перевірку.

Три сторінки щоденника: другу редакційну, третю й четверту з дописами та оголошеннями, — або п'ять чи сім сторінок, якщо газета

появляється у збільшеному об'ємі, — приготувались в редакції і друкарні попереднього дня. Проте, розвиток подій часом робить збіток редакторам, і коментованими події попереднього дня впродовж ночі прибирають цілком іншого характеру. Тоді один чи другий редактор вранці актуалізує вістку чи коментар. Ранком приготувались також і кліші з ілюстрацій до актуальних подій, що їх вміщується на першій сторінці.

У щоденній газеті справжнім Дамокловим мечем для її редакторів є — як кажуть американці — „смертна лінія”, себто час, у якому газета мусить бути готова до друку.

У випадку „Свободи” вона, хоч би й світ валився, мусить кожного дня о годині 9-й ранку піти на машину, заповнену відповідним матеріалом. Одна друкована сторінка „Свободи” це приблизно 20 аркушів, написаних на друкарській машинці. Редакторів може „не приймати”, його може боліти голова, але він, як вояк на фронті, мусить виконати свій обов'язок, і то виконати негачно! Якщо він захворів чи з інших причин не міг прийти до праці, за нього мусить виконувати його обов'язки колеги, докрав обтяжені своїми власними обов'язками. Тут приготує слова відомої Дороти Дікс, звернені до молодих людей, які хочуть стати журналістами: „Чи маєте силу воля? Чи можете працювати, не спавши? Чи можете їсти щось або взагалі не їсти і працювати де-небудь, не зважаючи на обставини? Чи можете працювати 18 годин денно? Це все я робила впродовж 18 років, і на це ви повинні бути готові, якщо бажаєте бути справжніми журналістами!”

Деяке відпруження в праці редакції „Свободи” приходить після того, як усі сторінки вже готові, дістали останні „окей”, і велика машина внизу починає „їхати”, друкуючи, перетинаючи, складаючи і навіть рахуючи по чотири тисячі примірників газети на годину. Це „теплу” газету складається на візочки і перевозиться до експедиційного відділу. Тоді в редакції і складальному відділі друкарні відбувається коротка перерва на каву, після якої починається підготовка трьох сторінок щоденника на наступний день. І так у „перпетуум мобіле”.

Праця редакторів

На такому загальному тлі можна вже з'ясувати працю поодиноких редакторів. Зробимо це в черзі нашої мандрівки по приміщеннях редакції „Свободи”.

Про ред. Зенона Снілика вже була мова.

Ред. Леонід Полтава є одним з головних „продюсерів” у „Свободі”. Приходить

до праці приблизно годину пізніше від інших і опісля годину довше залишається. Його головна ділянка — читати українські і союзовські газети, приготувати на їх підставі українську хроніку та вістки „На нашій землі” і писати статті, коментарі і репортажі на ці теми. Він часто має „окремі доручення”, себто відвідини та інтерв'ю з різними людьми. В заступстві ред. В. Кравцева приготує до друку молоді і спеціальні сторінки та матеріали до літературно-мистецької сторінки. Робить частину коректи. Заступає в потрібі інших редакторів.

Ред. Леонід Полтава

Ред. Богдан Кравців є „раннім птахом”, бо це він значно відмікає двері „Свободи” кожного ранку. Його головна ділянка праці і відповіді редакції „Свободи” приходить після того, як усі сторінки вже готові, дістали останні „окей”, і велика машина внизу починає „їхати”, друкуючи, перетинаючи, складаючи і навіть рахуючи по чотири тисячі примірників газети на годину. Це „теплу” газету складається на візочки і перевозиться до експедиційного відділу. Тоді в редакції і складальному відділі друкарні відбувається коротка перерва на каву, після якої починається підготовка трьох сторінок щоденника на наступний день. І так у „перпетуум мобіле”.

ТЕНЕРІШНІ ГОЛОВНІ ОПІКУНИ „СВОБОДИ”

Головними опікунами Головного Екзекутивного Комітету, що затручений вибраними конвенцією голови-в головної канцелярії УНСОУ, є урядовці Українського Союзу. Їх і видно на фотознімках Народного Союзу, зокрема тіках при їх працевих столах.

Гол. президент Ності Лисов

Заст. гол. президента Володимир Сохан

Гол. секретар Ярослав Падокх

Гол. касир Петро Пукіло

Заст. гол. президента Степан Курош

Заст. гол. президента Марія Душник

Заст. гол. президента Богдан Зорич

Голова Гол. Контр. Комісії д-р Володимир Галан

Ред. Іван Кедрин. Його головна ділянка і відповідальність — закордонно-міжнародна політика і події. Ранком, перед здачею газети на машину, він синтезує і пише закордонно-політичні вістки та переводить коректу їх друкарського складу. Після перерви на каву він пише редакційний чи авторський коментар на головну подію дня, переводить коректу друкарського складу всіх статей, призначених на другу сторінку, і приготує нові закордонно-політичні короткі вістки.

Ред. Богдан Кравців приходить до праці перед год. 7-ою рано. Його спеціальність — література і культура та союзовські і підсоюзовські відносини. На ці теми він приготує вістки, пише редакційні чи авторські коментарі. Він дає про ілюстрації, перевіряє, виправляє та приготує до друку сторінки молоді, веде і поповнює редакційні архіви, дає про „ломку” та оформлення газети, заступає та виконує працю інших редакторів під час їх відсутності. До своєї нормальної редакційної праці повернувся ред. В. Кравців щойно у вересні ц. р., бо від кількох років він з малими перервами майже постійно працював при редакційній підготовці матеріалів до другого тому „Англомовної Енциклопедії Українознавства”, виконуючи обов'язки заступника головного редактора проф. д-ра Володимира Кубійовича.

Ред. Вячеслав Давиденко є мовним редактором „Свободи”. Він приходить до праці годину пізніше від інших

редакторів, зате останній з редакції виходить. Він читає, перевіряє і виправляє не тільки щодо мови, але й щодо змісту всі матеріали, при-

діється, а перед УНСОУ з законом за все, що друкується в періодичних чи книжкових публікаціях. Він перевіряє і, в порозумінні з іншими редакторами, оцінює та призначає до друку або відкидає всі редакційні і надіслані матеріали, аналізує співробітників, доповнює працю редакторів, пишучи вістки і статті, полагодує всю редакційну кореспонденцію та вирішує чи передає на вирішення всі спірні чи проблематичні справи. Він дає останні „окей” на все, що в „Свободі” публікується.

Це тільки коротка характеристика щоденної праці редакції. Крім згаданого, є ще кожного дня безліч великих справ і проблем, що їх треба розв'язати. Очевидно, в українській редакції головну увагу має величезний комплекс українських справ. До кожної події треба зайняти становище, навіть тоді, коли її не коментується в газеті. До того ж це становище треба з'ясувати зараз, дайго. бо події не ждуть. Редакція „Свободи” є в тому щасливому положенні, що її загальний напрям визначає та апробує велике зібрання тіло, що ним є Конвенція та Головний Уряд УНСОУ. Очевидно, що і в самій редакції думки часто бувають поділені, але їх узгоджується на спільних конференціях, а важливі проблеми — з представниками Екзекутивного УНСОУ, зокрема головним президентом Йосипом Лисогором, заступником головного редактора і членом редакції „Свободи”, Володимиром Соханом, головним секретарем д-ром Ярославом Падокхом і головним касиром Петром Пукілом, з якими редакція перебуває в постійному контакті. Головний редактор статутно має загальний нагляд над повною цілістю УНСОУ, отже і його видавництва.

У друкарні

Продовжуючи нашу мандрівку, переходимо до прилеглого до приміщення редакції друкарні. Її формою є затручений в „Свободі” від серпня 1954-го року „майстер на всі руки” в друкарському ділі, ветеран Української Повстанської Армії на Волині в рр. 1943-1944, „француз” Анатоль Домарайський. Друкарський ділом — і українським танком — він займався раніше у Франції, бравши участь в провідній діячів Української Національної Єдиниці. В „Свободі” він почав свою працю, як ментампай та в потрібі сьогодні виконує практично кожну друкарську працю, включно з виготовленням кліш. При вході до друкарні він має своє бюро, але найчастіше його можна побачити за одним із шістьох лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

дає матеріали до „Українського Тижневика” та друкарських „Свободи” англійських видань УНКМітету „Українського Бюлетеню” і „Українського Квартальника”, як і принагідних англійських публікацій. Закінчивши друкарську школу у Нью Йорку, належить до кваліфікованих лінотистів. За третім з черги лінотистом працює часом праці один з наймолодших працівників друкарні й рівночасно один з найпродуктивніших, активний член ньюйоркської української громади Степан Чума. Крім останніх вісток надісланих, писаних різними людьми та мають найбільше лінотиків. Він розподі-

(Продовження зі стор. 4-ої)

МАНДРІВКА ПО „СВОБОДІ” У ЇЇ 75-РІЧЧЯ

(Закінчення зі стор. 3-6)

Складачі Сідорук Роман, Роман Ференчук, Ярослав Сидорук і Степан Чума. Неприязний Николай Попович.

ше редакційних виправлень, що й найбільше утруднює друкарський склад. У праці допомагає йому власне знайомство з багатогранною активністю наших громад. У „Свободі” zatrudнений від квітня 1966 року.

За четвертим лінійним працює чи не наймолодший віком, але рівночасно один із найстарших віком праці лінійників — zatrudнений в друкарні „Свободи” від 1950-го року із дворічною перервою на службу в Американській Армії — Роман Ференчук, попередній форман друкарні, з посту якого сам зрештешався. Крім вістоку рано, виконує головну складальну друкарську роботу українською і англійською мовами.

За п'ятим лінійним працює один з кращих знавців цього друкарського діла активний рідношлюбний діяч Ярослав Сидорук. Він є заступником формана друкарні і на лінійці „очолює” всі друковані в цеху лінійні й інші публікаційні матеріали, себто складає заголовки. Він складає оголошення та місячні звіти УНСоюзу. Склад оголошення вважається за одну із найскладніших друкарських робіт, бо оголошення треба відповідно розмішувати і оформлювати, добирати відповідних ліній тощо. Під час відпочинку чи несприятливості п. Сидорука, цю працю виконує Роман Ференчук. Я. Сидорук, zatrudнений в „Свободі” від липня 1961 року, є в дотечку технічним опікуном складальних машин.

До персоналу складального відділу належать ще два метранпажі: Володимир Карликовський, який рівночасно продовжує свої вищі студії та zatrudнений від не-

Проф. Володимир Барагура, редактор „Веселки”, разом з А. Домарницьким при лондонському журналі.

Мілян Печива й Петро Суховацький.

давня Мілян Печива. Вони обидва, часто при допомозі формана Анатолія Домарницького, оформлюють у сторінки газет і книжок увесь складаний на лінійках матеріал, включно із заголовками сторінок оголошення тощо. Як редакційна підготовка матеріалів є першою стадією в продукції газет і книжок, їх склад на лінійці другою стадією, то їхнє оформлення в сторінки є третьою стадією перед остаточним друком на пресі.

До цього відділу в друкарні належить ще Петро Суховацький, що хоча й зв'язується ще за практиканта, то вже — крім допомоги складальним і метранпажам — виконує ряд самостійних робіт. Метранпажі, як і в потібі складачі, коім звичайно для них зайняти, також в потребі займаються друком великих менших робіт на малих, підручних друкарських пресах, т. зв. „дубаєрах”.

Майже всі працівники друкарні мають середню й вищу освіту і є рівночасно співпрацівниками редакції, бо дуже часто звертають у-

рідничних, газетних, журнальних і книжкових публікацій та безліч великих припадкових і принагідних друкарських робіт, від листочка та запрошень починаючи, а на великих книгах кінчаючи.

Клішарня

До складального відділу друкарні належить ще нова, модерно устаткована клішарня, приміщена на тому самому поверсі, тільки в сусідньому будинку. Вона займає три кімнати: в одній приміщений великий фотографічний апарат (камера), якою робиться сіткова негатив, в другій кімнаті — темна з двома кімнатами, де негатив хемічно виварюється, а третю кімнату займає лабораторія для остаточного виробу кліш. У „Свободі” можна тепер зробити фотографію (апаратом „Полароїд”), виробити клішу й вмістити її в газеті впродовж яких 20-30 хвилин.

Проте клішарня „Свободи” вже від років нечинна. Ми не хотіли б допуститися нескромності, а проте треба ствердити, що „Свобода” має тепер найбільшу й найкраще технічно устатковану друкарню серед усіх українських друкарень по-за Україною. Як зважити, що перше число „Свободи” було ручне складене розробками о. Грушківського, черкавця із Станіславської друкарні в Львові, то розвиток друкарні „Свободи” за 75 років такий можна було б у відповідній мірі порівняти із загальним технічним розвитком у світі. Мавши таке устаткування і такий кваліфікований персонал, друкарня „Свободи” є безконкурентною між українськими друкарнями щодо виконання друкарських робіт.

Друкарська преса

Із складального відділу друкарні можна зйти сходимо вниз до друкарського та експедиційного відділу. Одна частина приміщень цього відділу заповнена звичайно великими зводими газетного паперу, що його „Свобода” купує і спроваджує залізничними вагонами. Господарем цього відділу є один з найстарших часом службів працівників друкарні, Теодор Гіль, американський уродженець. Колишній він працював в експедиції. Його головна відповідальність — друкувати газету, тижневик та замовлених газетних публікацій на великій пароватій машині. На цій машині він вивисав пересічно чотирі тисячі примірників газети на годину.

Досить складний процес підготовки газети до друку. Діставши згори, із складального відділу замкнені сторінки, п. Гіль, звичайно при допомозі одного з працівни-

ків експедиції, ще раз кожну сторінку „обстукують”, виправляючи її, підліплюючи в потрібні кліші, щоб виразніше були видні, і остаточно замкають сторінки для друку. Тоді ці сторінки приміщуються у відповідному порядку на двох поверхках машини, яка друкує газету прямо з плоских форм, а не як повна ротативна машина — із валкових відливів. Чи не найбільш скрупульозною справою для сторінкового глядача видавництва є закладання на машині зводів паперу, що його треба опісля провести через добрий десяток різних „цілин”, які означають різні стадії друку. В машині бо входить чистий, звинений у валок „кілометровий” папір, а з машини виходить готова, бо надрукована, розгата, зложена і навіть порохована газета, примірник за примірником.

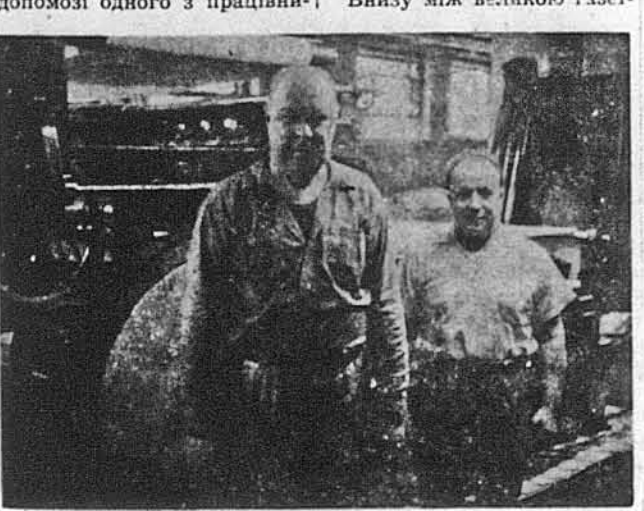
Експедиція

Машини викидає готову газету, яку після того наклали на ручні візочки і перевозять до приміщеної в другій частині того поверху експедиції. Це вже домента Володимира Назаревича, Володимира Карого та Захарія Гібей.

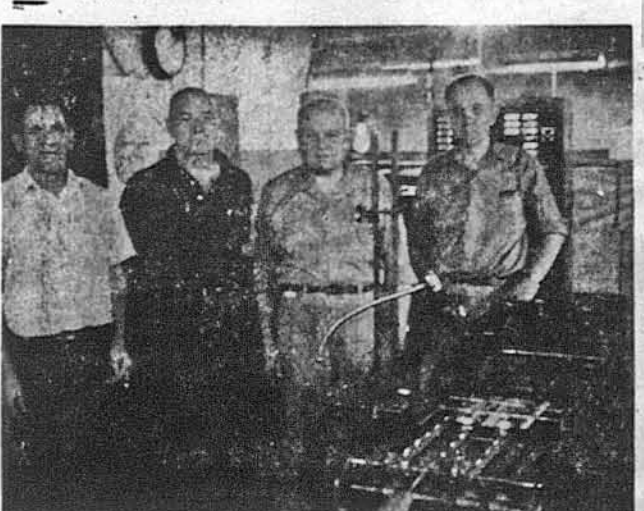
Вислати кожного дня 20-000 примірників газети, себто відібрати їх з машини, поадресувати поодинокі примірники, позначивши безліч поштових урядів та поштових зон і, нарешті, відправити на пошту — завдання не легке. Цей експедиційний процес відбувається приблизно так:

Доставлені на ручних візочках газети накладаються на автоматичний адресар, що ним одерують на зміну Вол. Назаревич і Вол. Карий. Раніше газету адресовано на двох маліх, напіваавтоматичних і напіваавтоматичних машинках. При цьому кожний примірник треба було брати в руку, класти у відповідне місце на адресарі і рівночасно ногою натискати педаль урухомлюючи цим апарат для вивисення адреси. Тепер все це функцію, включно з позначуванням поштових урядів і зон, виконує придбаний сім років тому автоматичний адресар, спроможний вививати від 5 до 12 тисяч на годину.

Машини вивисає адреси з відповідних металених таблиц, які вже є відповідальністю адміністрації. Але й з вибитими адресами процес ще не закінчується. Ще треба приготувати для кожної пошти окремі пакунки опісля все відповідним групам розмістити в поштових мішках, мішки навантажити на автомобіль і відвезти до недалекі головної пошти. На пошту відвозить газету легким вантажним автомобілем „Свободи” п. В. Карий. Внизу між великою газет-

Друкар Теодор Гіль і жєнітор Михайло Пілін

Експедиція: Захарій Гібей, Володимир Назаревич, Володимир Карий, Орест Пітьо

тій пресою та експедицією є ще один друкарський відділ — тільки що набутою минулого року новою плодючою друкарською пресою марки „Гайдельберг” для друкування книжок і журналів. Це ділянка і відповідальність к н и ж кового друкаря, активного громадського діяча Романа Падковського. Сторінки для друку на цій пресі приготівлюються як і сторінки газети — в складальному відділі. Завданням книжкового друкаря є відповідно розмістити ці сторінки у більшу форму, відповідно вирівняти їх та остаточно приготувати до друку на пресі й їх видрукувати. „Веселка”, „Український Квартальник”, „Український Бюлетень” та всі видавничі „Свободою” книжки, включно з останнім „Іван Франко — борць за національну й соціальну справедливість” д-ра Луки Луцка та „Повстанський записник” д-ра Михайла Данилюка, це діло рук Романа Падковського і нової друкарської машини „Гайдельберг”.

В Адміністрації

З цього відділу іншими сходами виходимо знову на перший поверх, на якому, навпроти відділених коридорів приміщень редакції, знаходиться чи не найбільш рухливий і різноманітний відділ В-ва — його адміністрація. Відвідувачеві „Свободи” рідко коли приходить ступити до дверей адміністрації, бо вони не замикаються від постійного руху.

Як у же згадувало, „Свобода” — частина, відділ УНСоюзу, головний представник якого, тепер п. Носип Лисич, є головним репрезентантом і має загальний нагляд над усім відділом, отже й видавничим. Адміністрація „Свободи” він віддає багато уваги. Під його наглядом та за його вказівками обов'язки адміністратора „Свободи” виконує пані Люба Латичак, що працює тут від лютого

Люба Латичак і Дарія Семен

1950-го року. Разом з нею працюють в адміністрації пані К. Стецюк (від жовтня 1951 р.), Дарія Семен (від березня 1966 року), Олена Гентши (від серпня 1967 р.) та Петро Постолук (від жовтня 1951 р.), який свою кар'єру в „Свободі” починав від праці в експедиції. Хто від в адміністрації виконує?

Люба Латичак веде загальну адміністрацію: книговедіння, вписування апаратів, виплат, виготовляє місячні оголошення в періодичних і квартальних федеральних звідоленнях. Вона приготувала платні і депозити, має контакт з урядовими і комерційними агентствами, виконує замовлення, приймає оголошення в англійській хрві, виготовляє рахунки за оголошення та друкарські роботи, разом з форманом друкарні Анатолієм Домарницьким, переводить калькуляції друкарських робіт і виконує тисячу й одну інших робіт, до „геллов-гірл”, себто обслуговує телефонічну централю включно.

Адміністрація має такий самий розклад приміщень, як редакція, тим, що книгарня займає ще дві великі кімнати в докупленому будинку, сполученому в у трішніми

Квітка Стецюк — її головна ділянка це оголошення. Вона приймає їх поштою і телефоном та приготувала до друку, включно з коректою на відбитках і в сторінках. Разом з Любою Латичак вони оформлюють платні працівників Видавництва. К. Стецюк віддає також копії портретів щоденника і „Веселки”, веде кореспонденцію, приймає сторінки і, подібно як пані Латичак, виконує безліч інших подібних обов'язків.

Дарія Семен займається рахунками — їх висилкою та веденням — за календарі та веде реєстр впливів на всілякі додаткові фонди, як Фонд Кардинала Йосифа Сліпого, Фонд Українських студій в Гарварді і подібні. Віддає всіми рахунками за клішарські роботи та висилає пригадки за загалі переплат. Виконує безліч додаткових робіт, включно з архівним порядкуванням редакційної кореспонденції.

Олена Гентши веде картотеку передплатників щоденника й тижневика і відповідає за адреси та їх зміни. Вона виготовляє всі адресові листки для експедиції і має їх у своїй евіденції. Переводить зміни адрес передплат-

Квітка Стецюк і Олена Гентши

ників — членів УНСоюзу на підставі місячних звітів реєстраторів відділу. Веде кореспонденцію з передплатниками і полагодує всі поштові рекламні, виконує ряд інших адміністративних робіт і доручень.

Петро Постолук, колишній адміністратор „Літературно-Наукового Вістника” і опісля адміністратор Видавництва Івана Тиктора у Львові, адмініструє книгар-

Дир. Петро Постолук

ський і книжковий відділ „Свободи”. Приймає друкарські роботи і адмініструє „Веселку”. Займається збиранням оголошень до альманахів та інших подібних публікацій і віддає союзовим оголошенням в періодичних публікаціях, виконуючи ряд інших робіт, включно з кореспонденцією, епісьним з панею Стецюк корегуванням оголошень та відсиленням на пошту листів і друку.

Крім цих своїх обов'язків, усі працівники адміністрації мусять одне одному часто допомагати чи в праці одне одного виручати.

Адміністрація має такий самий розклад приміщень, як редакція, тим, що книгарня займає ще дві великі кімнати в докупленому будинку, сполученому в у трішніми

переходами з головним приміщенням УНС і „Свободи”. До працівників Видавництва „Свобода” належить ще пані Марія Гнатшак, яка у вечірні години дві по порядку в борах, та Михайло Пілін „жєнітор” будинку.

Закінчення

Так в загальних зарисках виглядає і працює „Свобода”, zatrudнений в ній люди і машини. За 75 літ свого існування вона розвивалася такий справді з нічого у велику фабрику друкованого слова, творчу інституцію саму в собі.

Преса належить до тих вартостей, що їх не можна передіти. Її зараховують до основних чотирьох свобод, і яких тільки порівнянь та назв не надають: вона і „наймогутніша зброя”, і „кров”, і „нерв”, і „мотор”, і „дзеркало”. Все це в якійсь мірі відповідає дійсності, бо преса, без сумніву, відіграла одну з рішальних ролей в тому розвитку, що його відзначаємо хоч би за 75 років існування „Свободи”. Газета, на перший погляд, не сторінки паперу, задруковані найрізноманітнішими вітками, вираженнями, міркуваннями та повідомленнями, включно з оголошеннями. На ділі ж вона — наше життя, це море голів, руки і ноги, що має розум і серце, обличчя і характер. Вона може бути ширим другом і приятелем, або запеклим ворогом і шкідником, може бути шляхетна й творча або нікчемна й руйнівна. Чим довша перспектива газети, тим видніші її прикмети.

Могло б здаватися, що тепер, в добі радіо і телебачення, вартість і значення газети, її вплив зменшилися. Але так не є: на ділі, з розвитком інших засобів масової інформації вартість газети щораз більше зростає. Газеті ніщо не заступить. Багато аргументів на цю тему можна було почути під час страйку друкарів ньюйоркських газет.

Один із цих аргументів був такий: в радіо чи телебаченні треба вислухати всі вістки, щоб можна було вибрати те, що кого цікавить. В газеті читач має можливість вільного вибору. Вістка в радіо чи образ на телебаченні з'являються і зникають, в газеті вони залишаються. Через радіо і телебачення вістки передаються в певних годинах; газету читаєш тоді, коли ти це подобається. Влучну характеристику газети можна було вивчити свого часу в одному оголошенні „Нью Йорк Таймсу”:

„Я є ваша газета, і немає нічого в світі, чого б я вам не сказала. Про вибори в країні і про вибух вулкану десь там у світі. Про нового штучного сателіта, що пролітає понад вашими головами, і про страх ночі, який тяжить над самітністю дитини. Про народи в неволі й голодні та про вислід змагання вашої спортивної дружини. Про сонце і дощ. Я приношу вам думку вченого, політика, винахідника, священика, робітника, державного мужа. Я раджу вашій жінці, як виховувати дітей, а вашому синові допомагаю здобути вищий ступінь у школі. Я приношу вашій бабуні поезію про пелену, а вашій жінці — вістку про останню моду. Я пригадую вам минуле і виносимо сучасне. Я ресетрую вашу думку і знайомлю вас з думками інших. Політика, спорт, культура, господарство, розвага, чоловік, жінка, дитина, гори і моря, історія війни і мир. Кожного дня я загортаю в свої сторінки весь світ і приношу вам його до хати. Я є ваш світ. Я кажу вам не тільки те, що ви хотіли б почути, але й те, що ви повинні знати. Я говорю вам правду, без уваги на те, чи вона вам приємна, чи вона вас болять. Я — ваша газета, я — ваше сумління, я — ваш світ. Ви можете мені вірити!”

Таким світом і сумлінням американських українців є впродовж 75 років „Свобода”, орган Українського Народного Союзу.

Таким світом і сумлінням американських українців є впродовж 75 років „Свобода”, орган Українського Народного Союзу.

З НАШИХ ВУДНІВ

Ювілей ювілейчик

Мой добрі сусіди і земляки з Бібречького повіту, панство Татухи, сиділи в парку на лавочці, згідно з примірком, як чоловік з женою, та й розважались культурною розмовою.

— Що воно за причина, — сказала пані Татуха, — що нашого бойса Слова йшла про мене не, видати та й не чуєти? Розуміється на Союзіні так, що тепер його до Нью Йорку головодом не приймають!

— А ти його не гудь та не гани, — став у мой обороні пан Татуха. — Він тепер готується до великого ювілею — 75-ліття нашої „Свободи”. Напевно сидіть у гаті і вчиться напам'ять ершик або якусь декламацію на святочну академію.

— Гай-гай! — відповіла моя дорога землячка. — Сімдесят п'ять років — зарий вік, ніроку. Не одного свого читача й читачку пережила шановна ювілятка, не одного патріота з нової еміграції поховала і добрим-теплым словом похвалила...

— Не журись, — помахав головою пан Татуха. — Невживе і нас, за старий календарем, так скажуть б. Мені, от, прийшло на гадку, що де, незабаром, прийде святувати ювілей: либонь, скоро жинє двадцять років з того часу, від коли той Іскер пускає нас у газету, живу публіку з нас робить.

— Я не нарікаю, — записалась дорога землячка, мов ячмінний кріг. — Через нього ми стали такі юнацькі, гейби які артисти з Голлівуду, а наш Бібречький повіт він прославив нас весь світ!... То правда, що він часом любить трохи прибрести чи перекинутися те, що ми кажемо, ну, та се, бідав, така вже його професія.

— Велі, промови у дідів пан Татуха, — він так мав мову підібковув, як Петро Ярема свої небычки, не при нас, хрипачі, кажучи. На той приклад, мені часом відповіти так: вчєне слово, що я навіг і не знаю, що воно означає. А з його нисаними висловити, що се я сказав таку премудрість!.. То правда, що час на часі не стоїть... Колиш, пригаду, що за нана доктора Мишуги, небычик Штїр Табачник писав отак, дєбна, трохи по-нашому, трохи по-вашому. Теперішні ж нисателі складають слова кругло і граматично, чисто по-українськи...

— Так собі міркую, — не-ребела чоловіка пані Татуха, — який би то презент післати нашому бойсові, коли він обходиться ювілейчик своїх „Вуднів”?

— Треба поспитати директора клубу „Ліса Микити”, який матеріяль він уживає, — піддав ідею пан Татуха.

— Ага! Вже маю! — сплеснула руками дорога землячка. — Значи, старий, що ми зробимо? Забундусмо нашому землякові нову фотографію в „Свободі”? Щоб читачі найстаршого щоденника, сего же ювілей десь праздусь, могли відрізнити Іскра від Понеділка?

І к е р

ПРО ПЕРЕБУВАННЯ КАРДИНАЛА ЙОСИФА СЛІПОГО У ВЕНЕСУЕЛІ

Віннігер. — Тижневик „Поступ” опублікував у числі з 8-го вересня текст листа-попшти до редакції, від Митрополита Кир Максима з Бразилії, такого змісту: „Рію де Жанейро, 28. 8. 1968. Пий привіт із чудового Ріо де Жанейро, куди ми прибули з Каракасу, столиці Венесуели. Українська громада у Венесуелі (коло 2,000 осіб) дуже щиро й сердечно вітала Блаженнішого в Каракасі 26 серпня. Венесуельська преса й телебачення присвятили належну увагу цій події, так само віднесла уряд — Максим, Митрополіте”.

СОЮЗОВЦІ! ВСІ БЕЗ ВИНАЯТКУ ЗУСТРІЧАЙМОСЯ З ЧЛЕНАМИ ЕКЗЕКУТИВИ УНСоюзу НА ОКОЖНИХ ЗБОРАХ. НЕКАЖ НА НИХ НЕ ЗАВРАКНЕ НІКОГО З ВАС!

А. Д.

Б. Кравців

МОЛОДЕЧІ ТА КУЛЬТУРНІ СТОРІНКИ „СВОБОДИ“

В багаторічний історичний шовінізм „Свобода“ 1954-й рік записаний низкою важливих починів. Крім дитячого журналу „Веселка“, що був започаткований 15 вересня 1954 року і що входить тепер у п'ятнадцятий рік свого існування, як найбільший дитячий журнал у світі, в названому році почали появлятися при „Свободі“ регулярні окремі сторінки всіх більших організацій молоді, що діють на території ЗСА, як також час від часу сторінки для таких чи інших культурних діячів.

Безпосередньо після святкування зв'язаних із відзначенням 60-річчя „Свободи“, що їх проведено, починаючи з 15 вересня 1953 року, протягом вересня-грудня 1953 р. у числі 10-му „Свободи“ з 16 січня 1954 року появилася перша стаття під програмово-направленою назвою „Назустріч наймодернішій молоді“.

Світлу сторінку в історію американських українців вписує доприбула молоді — стверджується в цій передовій статті. — П організації „Плает. СУМА. ОДУМ. молоді. ОДВУ. студентські товариства, спортивні організації, як і участь молоді в нашому загальному суспільному житті — могла б дати не один добрий приклад і для старших.

Український Народний Союз і його орган „Свобода“ впродовж цілої своєї вже 60-річної історії виявляли максимальне зацікавлення та турботу справами молоді. Продовжуючи цю традицію, вони рішучі піти й тепер назустріч лекучій потребі молоді та її ініціативі і зреформувати англомовний тижневик для молоді віддаючи четверту сторінку до розпорядження поодиноким групам молоді та їх організаціям. Таким чином кожного тижня ці групи матимуть на одній сторінці англомовного тижневика свій український орган, який самі редагуватимуть тільки під загальним наглядом „Свободи“. З цього користатиме й наш загаль. бо матиме загальний образ всієї нашої молоді та її ідей і діяльності.

Велід за цією редакційною статтю й пішла реалізація заповідного рішення. Від січня 1954 року почали появлятися кожного тижня, одна за одною, сторінки молодіших організацій, передавані їм „Свободою“ безплатно, без будь-якої рекомпенсації за склад, друку, папір та друкарську працю.

„Український Спорт“

Першою в черзі молодіших сторінок, появилася з датою 2 січня 1954 року число 1-й органу Союзу Українсько-Американських Спортів, Товариств, згодом СУАСТ (СХІД) — Делегатури УС-ПАК, п. н. „Український Спорт“ із вступною статтю відомого спортивного діяча Івана Красника. За редакційну колегію в першому році підписувався Роман Лісняк. Починаючи з 1955-го року аж до кінця видавав цю сторінку підписували п. д-р Едвард Жарський. Протягом 12 років, за час до 24 вересня 1966 року, появилася „Дев'яност чотирьох (94) спортивних сторінок“, а з кінця 1966 року цю сторінку заступив щотижневий спортивний огляд, друкуваний звичайно в четвергому числі „Свободи“ за редакцією Володимира Сохана. Відновлено цю сторінку 13 вересня 1968, як її число 95.

„Промінь“

П'ятою з черги молодіших сторінок, що почала появлятися, як додаток до „Українського Тижневика“ при „Свободі“, була сторінка Молодих Українських Наці-

оналістів (МУН), згодом Молоді Української Національності (МУН) — української молоді, зорганізованої в ОД-ВУ, п. н. „Промінь“. Перше число цієї сторінки вийшло в річницю Кривого Розстрілу 1955 року за підписом редакційної колегії в складі: В. Нагірняк, Д. Пилецький, Т. Сушич. З березня 1958 за редакційну колегію підписував, як гол. редактор, Анастоль Домарацький, згодом за англомовну частину сторінок Олег Різник. В 1960-му р. в склад ред. колегії входили: Ліда Левицька, Олег Різник, Л. Кулинич. В 1961 р.: Ірена Андрейко й Олег Різник. В 1962-63 роках редактором „Променя“ був Ігор Прийма. За дев'ять років, від січня 1955 до травня 1963 року, вийшло 67 чисел „Променя“.

„Літопис ОДУМ“

У січні 1956 року до гурту молодіших сторінок „Свободи“ приєднався орган Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ), п. н. „Літопис ОДУМ-у“. Перше число вийшло з „Свободи“ з 21 січня 1956 р. за підписом редакційної колегії в складі: Віктор Кулій, Петро Крамаренко, Ігор Лісняк і Роман Лісняк, як гол. редактор. Останній підписував сторінку як головний редактор протягом 1957-1961. В 1962-67 роках сторінку редагував Олександр Коновал. Він же, як відповідальний редактор, підписує сторінку в 1968 році. Усіх чисел „Літопису ОДУМ-у“ вийшло двадцять і два. Останнє число появилася з датою 18 червня 1968 року.

„Сторінка Зарева“

Як сьома з черги почала виходити 11 серпня 1962 року „Сторінка Зарева“, редагована за доручення Центрального Проводу Об'єднання Українських Академічних Товариств „Зареву“ Пресовою комісією в складі: Павло Дорожницький, Анна Процик, Богдан Гасюк. Усіх сторінок за шість років вийшло одинадцять. Останнє число появилася з датою 28 жовтня 1967 року.

„Сторінка ТУСМ“

З датою 10 жовтня 1964 року почала виходити восьма з черги молодіших сторінок при „Свободі“ п. н. „Сторінка ТУСМ“, як орган Товариства Української Студентської Молоді ім. Миколи Міхновського. За редакційну колегію початково підписували Христа Кульчицька (як головний редактор), Петро Гаврилюк та Олег Лісняк, мол. Тепер, замість П. Гаврилюка, в склад Ред. Колегії входить Рената Шаран. Усього вийшло 16 чисел „Сторінки ТУСМ“, останнє з датою 17 серпня 1968 року.

„Рідна Школа“

Гурт молодіших сторінок завершився, починаючи з 24 жовтня 1964 року, „Рідна Школа“. Хоч і не орган молодішої організації, вона як орган Шкільної Ради УККА, присвячений справам виховання молоді, тісно промкнула до усіх восьми вище згаданих молодіших сторінок. За весь час її існування вийшло одинадцять сторінок — до вересня 1967 року вийшло одинадцять сторінок „Рідної Школи“, редактованої відомим емігрантним педагогічним діячем д-ром Едвардом Жарським.

Значення видаваних при „Свободі“ протягом останнього 15-річчя молодіших сторінок велике і його важко сьогодні в повній мірі оцінити. З допомогою цих сторінок українська молодь у З'єднаних Штатах Америки створила спільну велику громаду ще далеко до того, поки дані молодіші організації об'єдналися для спільної праці в системі Українського Конгресового Комітету. Дотримуючись за настановою редакції „Свободи“ засади „чесної гри“ у взаємин між провадними організаціями, репрезентованими видаваними при „Свободі“ сторінками, виключаючи будь-які взаємні напади чи й суперечки, ці сторінки призначилися у великій мірі для внутрішнього замирення між подієними організаціями чи й партіями, політично й ідеологічно організаціями, в якому також до консолідації всієї нашої емігрантської громади. Виявом цього й була активна участь молодіших організацій у Світовому Конгресі Вілних Українців, підготована у великій мірі редакцією молодіших сторінок при „Свободі“.

Інші додатки

Крім постійних додатків до „Свободи“, таких як „Трибуна УН-Союзу“, „Вісті УККА“, „Вісті ЗАУДК“, присвячених діяльності названих організацій та установ, протягом останнього 15-річчя друкувалася у „Свободі“ неперіодично ще низка окремих додатків і сторінок.

З датою 21 травня почала

появлятися за редакцією керівника друкарні і кінооператора Софронія Федера сторінка „Фото-Кіно“. Вийшло всього 4 числа, останнє — 19 травня 1956 р.

26 серпня 1954 року появилася п. н. „Вісті ОДВУ“ — флюїдида з нагоди 25-ліття ОДВУ згодом, 28 листопада 1954 року, під тією ж назвою поз'їдова флюїдида ОДВУ.

У сорокріччя виходу в полі Українських Січових Стрільців була видана в числі 174-му „Свободи“ з 10 вересня 1954 р. флюїдида „За волю України“.

З нагоди V Річного З'їзду Товариства кол. Воляків У-ПА появилася у „Свободі“ в числі з 2 жовтня 1954 р. флюїдида „Наш Голос“.

З датою 9 листопада була включена у видання „Свободи“ сторінка Союзу Українських Купців і Промисловців в ЗСА „Торгівля і Промисел“.

З першого липня 1955 року почав появлятися при „Свободі“, як окремий 4-сторінковий додаток, „Бюлетень Об'єднання б. Воляків — Українців в Америці (ОБВУА)“. Перше число вийшло із вступною статтю д-ра Степана Ріпського. Усіх чисел протягом 1955-58 рр. вийшло шість і з листопада 1958 року цей додаток виходить уже, як окремий вісьмисторінковий журнал-квартальник п. н. „Вісті Комбантавта“.

З датою 8 липня 1961 р. появилася окрема сторінка „СУХА“ — орган Союзу Українських Хорів Америки.

2 березня 1962 р. був включений до числа „Свободи“ додаток „Закарпатський Листок“.

В березні 1965 р. вийшов додаток „Україні над Памфілом“ за редакцією Івана Овечка.

З датою 4 вересня 1965 р. була надрукована окрема сторінка п. н. „Український Вісник Університет“.

2 квітня і 9 липня 1966 року були видані дві сторінки „Українська Вісника Академії Наук“.

Актуальна тепер справа Катедри Українознавства знайшла свій вираз у сторінці, надрукованій 21 січня 1967 року п. н. „Вісті Фонду Катедри Українознавства“ і згодом, особливо ж протягом 1968 року у раді окремих сторінок, присвячених справі цієї катедри при Гарвардському університеті.

З датою 4 лютого і згодом 10 липня 1967 року були видані два числа Сторінок Т-УБА — Товариства Українських Бібліотекарів Америки за редакцією д-ра Олександра Соколинського.

8-го квітня 1967 р. і в останнє 23 березня 1968 р. появилася за редакцією С-

мат малого фоліо. Продовжувало виходити це недільне видання протягом 1952 аж до 22 лютого 1953 року. Усіх його чисел появилася 51. Навколо журналу, що набрав згодом більш літературно-наукового характеру, об'єдналися великий гурт українських емігрантських науковців, літераторів та мистців і зміст його став справжньою криницею українського знавчого, передусім літературно-мистецького матеріалу.

Після припинення недільного видання в лютому 1953 року, редакція „Свободи“ відновила його, і починаючи з 13 березня 1953 року, виходить воно як літературний додаток під назвою „Література, Мистецтво, Свобода“ на місяць протягом 1953 і 1954 року, а далі неперіодично на двох сторінках друку. З літа 1965 року додаток „Література, Мистецтво Наука“ появляється знову частіше, що раз на чотирьох сторінках друку. Усіх чисел з того часу — до 24 травня 1968 — вийшло 17, багато ілюстрованих і переважно з літературно-мистецьким змістом.

З датою 21 травня почала появлятися за редакцією керівника друкарні і кінооператора Софронія Федера сторінка „Фото-Кіно“. Вийшло всього 4 числа, останнє — 19 травня 1956 р.

26 серпня 1954 року появилася п. н. „Вісті ОДВУ“ — флюїдида з нагоди 25-ліття ОДВУ згодом, 28 листопада 1954 року, під тією ж назвою поз'їдова флюїдида ОДВУ.

У сорокріччя виходу в полі Українських Січових Стрільців була видана в числі 174-му „Свободи“ з 10 вересня 1954 р. флюїдида „За волю України“.

З нагоди V Річного З'їзду Товариства кол. Воляків У-ПА появилася у „Свободі“ в числі з 2 жовтня 1954 р. флюїдида „Наш Голос“.

З датою 9 листопада була включена у видання „Свободи“ сторінка Союзу Українських Купців і Промисловців в ЗСА „Торгівля і Промисел“.

З першого липня 1955 року почав появлятися при „Свободі“, як окремий 4-сторінковий додаток, „Бюлетень Об'єднання б. Воляків — Українців в Америці (ОБВУА)“. Перше число вийшло із вступною статтю д-ра Степана Ріпського. Усіх чисел протягом 1955-58 рр. вийшло шість і з листопада 1958 року цей додаток виходить уже, як окремий вісьмисторінковий журнал-квартальник п. н. „Вісті Комбантавта“.

З датою 8 липня 1961 р. появилася окрема сторінка „СУХА“ — орган Союзу Українських Хорів Америки.

2 березня 1962 р. був включений до числа „Свободи“ додаток „Закарпатський Листок“.

В березні 1965 р. вийшов додаток „Україні над Памфілом“ за редакцією Івана Овечка.

З датою 4 вересня 1965 р. була надрукована окрема сторінка п. н. „Український Вісник Університет“.

2 квітня і 9 липня 1966 року були видані дві сторінки „Українська Вісника Академії Наук“.

Актуальна тепер справа Катедри Українознавства знайшла свій вираз у сторінці, надрукованій 21 січня 1967 року п. н. „Вісті Фонду Катедри Українознавства“ і згодом, особливо ж протягом 1968 року у раді окремих сторінок, присвячених справі цієї катедри при Гарвардському університеті.

ДО 15-РІЧЧЯ „ВЕСЕЛКИ“

Виставки „Веселки“ та її видань

Щоб мати урожай завтра — треба сіяти сьогодні.

Виходячи з цієї засади, Український Народний Союз і його Видавництво „Свобода“ завжди мали на думці дітей і молоді, що виростають тут, за океаном. Тому ще перед першою світовою війною й по ній у виданні „Свободи“ виходив ілюстрований журнал українською мовою для дітей та дорослих під наз. „Цвітіння“, а для дітей, які не володіли українською мовою — англомовний журнал з переважно українською тематикою. Ви-

з прибуттям найновішої еміграції з різних земель України зацікавленість у питання українського дитячого журналу в Америці. Тоді у співпраці з ОПДЛ — Об'єднанням Працівників Дитячої Літератури — УН-Союз і його Видавництво „Свобода“ почали випускати з 15 вересня 1954 року „Веселку“. Спершу вона виходила в форматі „Свободи“, від ч. 177, на газетному папері. Потім, із збільшенням кількості читачів і передплатників — дістала власний веселік барви-колірний і почала виходити як окремий журнал.

За короткий час довкола „Веселки“ згуртувалися кращі письменники для дітей, мистці-малюки, композитори дитячих пісень, педагоги. „Веселка“ стала найкращим українським дитячим журналом, і не лише за океаном, а й у світі, під оглядом вишівно-патриотичного змісту. Жадного порівняння з „Веселкою“ не витримав жоден інший журнал для дітей „Барвінок“, який виходив у ролю денационалізатора і гурлофікатора Росії з її комунізмом.

Щоб мати урожай — треба сіяти сьогодні. Якщо мова про „Веселку“, то варто задуматися над цією засадою батькам, які ще не дали журналу своїм дітям.

ПРИВІТ ВІД ДАВНЬОГО СПІВРОБІТНИКА

З нагоди 75-ліття „Свободи“ засилаю її Хвальний Редакції та Адміністрації палкі поздоровлення.

Євген Овачський

Заслути цього нашого найстаршого часопису в національному освідомовленні української заробітчанської еміграції в Америці та Канаді та в збудженні її організаційно-національної діяльності величезні. Не менші вони й в дальшому обстоюванні прав українського народу на незалежне державне життя та підтримання визвольного українського руху: всі проляви змагань українського народу до визволення з-під чужинського поневолення пильно зареєстровано на сторінках „Свободи“, і всі вигадки та наклепи ворогів українського визвольного руху належно насвітлювано і поборовано.

Тому я горджуся, що довгий час теж належав до кола кореспондентів „Свободи“ перше з Італії (від 1931 року), а потім і з Аргентини.

Прийде час, і дослідники українського визвольного руху шукатимуть і знаходитимуть саме в річницях „Свободи“ багаточисл невичерпні матеріали і ознайомлюватимуть з ними наступні українські покоління.

Тим-то слава „Свободи“ неспівно зростає, і далі її квілєтє святкуватиме не тільки відчужена українська еміграція, але й відчужена Вільна Незалежна Українська Держава в усіх її культурних осередках.

Бuenos Aires, вересень 1968 р.

Цей довгий і ще не повний реєстр окремих додатків і сторінок „Свободи“ треба доповнити додатком, присвяченим питанням виховання дітей і молоді — ОПДЛ — Сторінка Об'єднання Працівників Дитячої Літератури ім. Леоніда Глібова, перше число якої було надруковане у „Свободі“ 16 грудня 1967 р.

Актуальна останнім часом справа переданих з України матеріалів, зокрема упорядкованого Вячеславом Чорноволем збірника „Лихо з розуму“, знайшла свій вираз в окремому 4-сторінковому додатку п. н. „За солідарність з українським народом“, що появилася із інтер'ю голови ПУН Олега Штуля-Ждановича і за редакцією О. Зінкевича у „Свободі“ з 4 червня 1968.

Перша помилка: замість битися за перемогу від самого початку, стратегія ЗСА обмежувалася „ступінкою відповіді“, „лише обороною“, „протескацією“. У той час, як ворог не мав жадної ракети, жадного МІГ'а і гармати — американці відмовлялись ужити всієї своєї сили, щоб відразу його розтрощити. Щойно в серпні 1967 р. дозволено американським військам ударити по деяких важливих об'єктах. Тим часом Північний В'єтнам з советською допомогою викінчив розбудову протиповітряної оборони, яку військові факції характеризують, як „найбільш смертельну з усіх дотепер відомих“.

Яке ж ми масмо право, — запитує Джадд, — вимагати від наших хлопців, щоб вони ризикували своїм життям, коли їх уряд не хоче зробити всього, що від нього залежить, щоб обмежити можливість ворога убивати їх?

Наша друга помилка, — стверджує Г. Джадд, — в намаганні вести війну на базі мирного часу, без проголошення, без обмеження цивільної активності.

В світлі усіх цих фактів автор рекомендує:

„Ми повинні завжди тримати двері навісті для дієвних переговорів.“

„Ми повинні визначити твердий реченець для паризьких розмов.“

„Ми повинні з абсолютною впевненістю заявити, що не погодимося на одностороннє стягнення своїх військ, не погодимося на безумовне припинення бомбардувань, що ствердженнє невтрального або коаліційного уряду для Південного В'єтнаму. Також не підемо на будь-яку угоду, якщо південнов'єтнамському народові не буде гарантовано дієвну незалежність без можливості повторення досвіду з Лаосу і Кореї.“

Якщо Ганой відмовиться прийняти ці три умови, відновлення війни буде неминучим. Але вже тоді ми муситимемо сконцентрувати головну нашу увагу і силу на Північному В'єтнамі, джерелі агресії.

В'єтнамський конфлікт, — закінчує свої міркування Г. Джадд, — з випробуваннями не нашої національної потужності, але нашого характеру.

ПЕРЕСЛУХАННЯ В СПРАВІ ЗАТВЕРДЖЕННЯ ФОРТАСА

Вашингтон. — Сенатська Правнична Комісія має продовжувати переслухання в справі затвердження номінації судді Найвищого Суду Ейба Фортаса на головному судді цього ж Суду. Одночасно Комісія вирішила, що голосування над справою Фортаса має відбутися у вівторок 17-го вересня. Фортас запрошений явитися в Комісію та висловити деякі справи, несеши членом Комісії. На 16 членів Правничої Комісії тільки 5 є проти затвердження номінації Фортаса. Вони можуть вести обструкцію в Комісії; протиники номінації Фортаса можуть за допомогою обструкції не допустити до затвердження номінації в повному Сенаті.

В'єтнамський конфлікт, — закінчує свої міркування Г. Джадд, — з випробуваннями не нашої національної потужності, але нашого характеру.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Трибуна У.Н.Союзу

Пластова Ватра

ПРОМІНЬ

ШЛЯХ МОЛОДІ

СТУДЕНТСЬКЕ СЛОВО

ЛІТОПИС ОДУМ-У

РІДНА ШКОЛА

Сторінка ТУСМ

Сторінка Зарева

Заголовки „Свободи“ і молодіших сторінок

СЛОВО НА СТОРОЖІ

(Закінчення зі стор. 1-ої)

тій: Національно-демократичної, Радикальної і Соціалістичної в Галичині):

Тепер, коли в Росії кинуть, коли там змагається на-завжди з поступом, воля з неволю, світло з темнотою — чи ми маємо мовчати і байдуже до того всього пригля-дяться? Як ж ми патріоти? Чи не є тоді тільки фразами наші балакани про любов до України? Хто справжній патріот, хто бажає волі Україні під Росією, той негайно зложити ленту на престол Вітчизни, бо два рази дає, хто скоро дає. Не забуваймо і на те, що помагачи україн-ським революціонерам, ми рівночасно допомаємо визна-литись усім націям, що стонуть у ярмі російської бюро-кратії та припинимо до скріплення сили українського елементу в Австрії і навіть в Америці.

„Свобода“, ч. 29, 1905.

Увесь нарід український стогне, бо не годен розбити тюрми, не годен добути собі волі, свободи. Саме тепер, ко-ли ми безжурно ладилося до балів і забав, там у краю ляцки посіпаки справили українцям червоний, кривавий бал. Полялися невинна кров українських дітей, жінок та старців! По прештаз мучаться найкращі українські пат-ріоти. Держать їх там в голоді і голоді, а дома плачуть голодні діти. Той плач бездольних дітей, той стан невин-них українських арештантів, що терплять за народне ді-ло, несеться до нас за море і кличе: порятуйте нас! А не-винно пролита кров українських мучеників із свіжих мо-гил кличе до нас: ми впади за долю українського народу, ми голови свої поклали за святе діло, дітей осиротили, життя віддали за рідний край, а ви ж, браття, ви, амери-канські українці, що гадаєте вчинити, чим і як послужити своїй Вітчизні? Ну ж, браття, покажіть, що і в нас є сер-це не з каменя! Незайно узвалім на братських мітингах десятину на Восьмий Фонд у краю! На балях, хрестинах, весіллях і при кожній нагоді складаймо і збираймо. Скли-каймо віча для тієї святої цілі! Розрухаймо цілу Амери-канську Україну, працюймо всі враз! Не годні ми стати до боротьби в краю, але годні ми гримати допомогти Ві-тчизні!

„Свобода“, 24 травня 1906.

ЗАВРУШЕННЯ НА ЛЬВІВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ, ВВИВСТВО АДАМА КОЦКА

Як у велику будівлю будівничий вкладає найкращий ка-мінь на угольну підвалу, так само і наша Мати-Украї-на вкладає голови найкращих синів на угольну жертву під свою святу волю. Великі діла вимагають великих жертв. Молодіж університетська грає і грає в житті народів надзвичайно велику роль. Австрія, а тим самим і Галичина дістала конституцію не з ласки цісаря, а тому, що студенти віденського університету разом з робітника-ми зробили бунт і уряд і цісар австрійський так того бун-ту студентського перепудилися, що надали конституцію. І російські студенти від кількох десятиків років кладуть голови в оборону прав усього народу. І в нас у недавній давнині, бо в році 1906, хто як не студенти влаштували рільничий страйк, злучилися з народом, його повели, під-носили на дусі. Від студентів залежить часто вся доля народу. Студенти це жемчук народного тіла. Про ви-зу студентів-патріотів знають наші вороги, тому вони так завзято опираються заведенню українського універси-тету, бо з числом наших професорів університетських зростає наше студентство не тільки в силу правдивої науки, але ще більше в патріотизм, в посягати на народ. Україн-ський народ вільної землі Вашингтона! Не переходіть мо-вчки повз ті могили, в яких лежать скошені голови най-кращих твоїх синів і святих мучеників! Заграти своїм протестом, щоб світ задрігав від Твого голосу! Хай дзвін розпукки, жалю і народної кривди з-за океану не відбива-ється байдуже об Твої вушні! Це дзвін, який ще сьогодні радує наших запеклих ворогів, але він задзвонить їм ко-лись вічну пам'ять. Хай тут вільне українське серце за-дріжить на згидку безмежної кривди, яка діється нашим братам на рідній землі. Хай тут твердий, справований робітничий п'ястук зніщить і хай понесеться звідси гримкий протест поза океан.

„Свобода“, ч. 40, 1910.

ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА

Проти варварської Росії стала Австро-Угорщина і Ні-меччина. Не за волю України пішли вони битись, але за свої інтереси. Ми, українці, де б ми не жили, не маємо причини бути приятелями ані Австрії, ані Німеччини, бо в Австрії з ласки Габсбургів наш нарід терпить люту не-волю. Проте, коли Росія буде побила, може прийти ви-зволнення України. Ми не є ворогами московського народу, тільки московської неволі, а усунення тієї неволі було б добром теж і для московського народу. Ми бажаємо йому такої самої волі, як і собі. Коли ж Росія перемогла б, то це означало б ще більшу неволю для багатьох народів, зокрема для українського. Тому ми бажаємо Росії про-гри і розпаду: за Переяславський договір, потоптаний ца-рями; за Полтаву, за гетьманів наших понижених, за зруй-нування Січі Запорізької, за кості козацькі, на яких побудовано Петербург, за сквання душі — рідної мови нашої, за Сибір і тюрми, за слюзи жінок і дітей українських, за сотні літ знущань і неволі.

„Свобода“, 10 вересня 1914.

ВЕЛИКА УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ

В теперішні положенні українського народу жевріє одна іскра, одне почуття, одна мета: здобути можли-вість повного національного розвитку, розбудувати і під-нести національно невідомі маси і вивести їх з круг по-вітряних європейських народів. Як довго ця наша мета не буде здійснена, кожний українець повинен і мусить звер-нути всі свої сили, свої змагання, енергію і працю на до-сягнення цієї мети. Нас не сміють розділювати тепер думки партійні: ми не сміємо бути більшими соціалістами, буржуями, католиками, православними, ніж ми є укра-їнцями. Навпаки, ми в першій мірі маємо бути тільки ук-раїнцями, а потім уже чим хочемо, бо коли в нас візьмуть верх партійні переконання понад національні, що їх деякі наші інтернаціоналісти називають чомусь вузькими, анти-культуризм і навіть шовіністичними; тоді ми пропадаємо в користь наших сусідів і знову будемо погноєм для їх інтересів. Тому ми твердимо, що лише гаряча любов до свого, вічне виденгання загально-національної справи по-над усія партійні, зможе нас скоро довести з того за-небання, в якому тепер живемо. З положення нашого народу виходить, що всі ми, без різниці на партії, пере-конання і погляди, всі до одного, засукавши рукави, по-винні взятись до національної роботи, повинні бути край-німи націоналістами.

„Свобода“, 10 березня 1917.

УЧАСТЬ АМЕРИКИ У ВІЙНІ

Українські імігранти! Пам'ятайте про свої обов'язки супроти вільної землі Вашингтона, на якій ви знайшли захист і добробут. Пам'ятайте, що ми повинні бути льо-

ТІ, ЩО ТВОРИЛИ „МОЗОК“ І „ДУШУ“ „СВОБОДИ“

Свій „мозок“ і свою „душу“ завдячує „Свобода“ не тільки її кожнотим редакторам, але у великій мірі її численним співробітникам, між якими на протязі її 75-літньої безперервної появи були найвидатніші українські уми, від Івана Франка починаючи. Нижче подаємо в поазбучному порядку фотознімки деяких з тих, що відійшли, від нас упродовж останніх десятиріч.

Д-р Степан Баран

Михайло Гайворонський

Олена Кисілевська

Василь Мудрий

Осеип Бойдунік

Остан Гришай

Зенон Кузеля

Тодор Осмачка

Проф. Михайло Бутухів

Дмитро Дорошенко

Богдан Лешчін

Олександр Шульгин

Д-р Степан Витвицький

Федір Дудко

Ісаак Мазепа

Ярослав Чий

яльні супроти нашої прибраної Свобідної Батьківщини! Пам'ятайте, що Америка не була для нас махучою, а на-паки, заохочувалась нами, наче рідними дітьми. Українці! Пам'ятайте, що вашим свягим обов'язком є любити сво-бідну Америку і боронити слави американського прапору!

„Свобода“, ч. 42, 1917.

УКРАЇНЬСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ І СОВОРНІСТЬ

Телеграма із Швайцарії доносить, що Західно-Ук-раїнська Народна Республіка проголосила злуку з Київською Народною Республікою. Сповнились мрії українського народу, сповнились надії тих, що за цю велику ідею про-шували кров і життя своє віддали. Радіють нині укра-їнці в Києві, що не буде кордонів терек народу україн-ського, що у Львові буде будинок сам само дома, як у Ки-єві. Радіють також українці дзичківські, буковинські і закар-патські з угорської України, що не даром вони терпіли і проливали свою кров, бо прийшла година, коли вони сво-бідною волею злучилися із своїми братами аби скінчити неволю та захити життям вольним, новим. Українці аме-риканські не менше радіють цією великою подією. Раді-ють, що сповнилась мрія їх і їх батьків, що як будуть вер-татись до старого краю, то вже пойдуть на Україну, до Української Народної Республіки. Це багато треба бу-де праці і боротьби, поки ця з'єднана Українська Народна Республіка буде сильна і неоподібна. І до цієї праці і бо-ротьби кожний українець і кожна українка мусять дола-жити труд і посягати, але сила передусім в єдності. Як наші брати в старім краю подають собі руки і сданоються та личить рідні землі, то не полегшить оборону України і записати їй силу, розвиток та краще майбутнє.

„Свобода“, 25 січня 1919.

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА

Стоячи твердо на американських демократичних іде-ах і віддані інтересам Злучених Держав, можемо тепер без великих труднощів приєднати симпатії американско-го народу і уряду до слухних і справедливих домагань 45 мільйонів українців в Європі. Але, треба пам'ятати, що проти нашого народу та його емігрантів будуть напевно вимірені спеціальні удари наших віковичних ворогів. Вони будуть намагатися підкривати наші розбіжності, наць-ковувати одну групу на другу, розсварювати нас, розби-

вати на малі групи, щоб в цей спосіб привести нас до не-мочі. Ми дамо доказ національної зрілості, коли не дамо зловитись на ворожі підступи, коли проти наших ворогів створимо один суцільний український фронт. Цього ви-магає від нас краще майбутнє великого українського на-роду.

„Свобода“, 5 вересня 1939.

СПРАВА ПАТРІЯРХАТУ

Патріархальне організаційне завершення Української Католицької Церкви має важливе значення не тільки з чисто церковного погляду, але й в комплексі змагань до національно-державного передпрішення і самобутності ук-раїнського народу. Так його і треба трактувати. Підкрес-люємо це, бо тут і там у нас можна почути, що актуалі-зація цієї справи може викликати всілякі комікації чи то для Ватикану чи для кого іншого. Це не може служити за аргумент. Усі наші змагання викликають для когось комікації — не тільки для наших ворогів, але й для наших приятелів. Чи мали б ми на це зважати і до цього достосовуватись? В жадному разі! Наші б „комікації“ для них є нічим у порівнянні з неволю, в якій перебуває наці народ!

Якщо будь-коли у нашій історії була нагода здобути патріархальне організаційне завершення Української Ка-толицької Церкви, то вона є сьогодні. І найбільшим, най-сильнішим аргументом у користь цієї справи є — думаємо ми, — верховний архієпископ кардинал Йосиф Сліпий, живе усоблення відданості Христовій вірі та її ісповідання. На-ша єдність у повній підтримці для верховного архієписко-па є вільною для здійснення його задумів і планів.

„Свобода“, 25 березня 1965.

ОЩАДНОСТЕВІ ГРАМОТИ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ
ДАЮТЬ ПОВНЕ ЖИТТЄВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕ-
ННЯ НА 20 ЧИ БІЛЬШЕ РОКІВ, ПІСЛЯ ЧОГО
ЗВЕРТАЮТЬ ВПЛАЧЕНІ ВКЛАДКИ, ЧАСТО
З НАДВИШКОЮ.
ЩАДІТЬ ЗАБЕЗПЕЧУЮЧИСЬ В УНІОЗІ!

І Світ

„СВОБОДА“ І УКРАЇНЦІ В АЗІ

З нагоди 75-ліття часопи-су „Свобода“ треба нагада-ти не тільки про її вишкоче значення в розбудженні на-родної свідомості серед ук-раїнців - переселенців в А-мериці, але й також про її роль як зв'язкового для ук-раїнців поза межами рідних земель.

„У „Проміжній Книзі“ „УНСоюзу, виданій під ре-дакцією д-ра Л. Мишуги, можна знайти статті і нота-ки, присвячені різним ета-пам боротьби за українське ім'я, за право українського народу жити і розвиватися, як то належить великому на-родові. Ті статті та нотатки свідчать про зріст нашої сід-домості і відповідальності за своє майбутнє.

Для тих, хто цікавиться українським питанням поза межами України, рекоменду-ємо переглянути річники „Свободи“. Але для україн-ців Сибіру, Туркестану, Да-лекого Сходу не було до ре-волюції 1917 року органу, який міг не лише згадати про них, але й дати прави-ду інформацію про їх жит-тя.

Українську проблему по-літики та громадські дії Російської Імперії оцінювали по-різному. Ось, наприклад, цікаві вики з часопису „Утро Росії“ за липень 1911 року. У статті „Україна в цифрах“ наводяться тут да-ні, що всіх українців у світі на підставі перепису 1897 р. є 35 мільйонів, з них в Росії 21.980.000, а в Австрії — 3.890.000. Крім того є ук-раїнські поселенці на Далеко-му Сході та на Сибіру. На Амурській вони становлять 20 відсотків усього населен-ня, а на Примор'ї — 25 відсотків. В закінченні цієї цікавої статті написано: „Швидкий розвиток націо-нальної свідомості україн-ського народу належить під-креслити тим фактом, що він має тверде стремління до національного самовизначен-ня“.

Якраз у цьому напрямку в напрямку розвитку націона-льної свідомості українців „Свобода“ найбільше працю-вала.

В „Свободі“ з 1895 р. мо-жна знайти дописи нашого поета Павла Грабовського, про початки українського громадського життя на Си-біру. Саме тоді перебував там поет на засланні. В „Свободі“ можна знайти статті о. Атанія Гончаренка, листи з Філіппін від украї-нського воєнка американської армії, згадки про вихованця київської школи білоруса Миколи Судзиловського, що став першим сенатором на Гавайях.

Переглядаючи р і ч ники „Свободи“, можна вибрати звідтам багато відомостей про українське життя на Далекому Сході.

Після революції 1905 р. і перед першою світовою вій-ною з Сибіру втікали до А-мерики чимало людей, а зок-рема українців. Таким чи-ном стали дописувачами „Свободи“ відомий письмен-ник Олександр Досвітний і полі-тичний засланець Григор Селешко, з яким нам довело-ся співпрацювати у Владивос-тоці в щоденнику „Далекая Окраина“.

„Свобода“ була добре відо-ма в ті часи в Харбін, де в 1907 році був заснований перший на Далекому Сході Український Клуб. Другий такий клуб постав у Благо-віщенському над Амуром у 1911 році.

В українському кіоску в Владивостоці в 1917 році можна було купувати „Сво-боду“, перед тим заборонену на Примор'ї. Ті читали також в Манджурії, де за царату були ліберальніші умови. А в 1918 році вона разом з „Українським Голо-сом“ та „Народною Волею“ стала особливо цінним дже-релом інформації про украї-нське життя.

Ці три часописи давали з початку червня 1919 р. бага-ті матеріали для телеграф-ної агенції у Владивостоці, де розпочалася тоді наша журналістська праця. На підставі статей, надрукова-них у тих часописах, були написані наші перші статті про українські справи для часопису „Военный Вест-ник“, фактичним редактором якого був Кость Андрущен-

ко, перший голова українсь-кої студентської громади при Орієнтальному Інститу-ті у Владивостоці. Діль-ність цього гуртка студентів припинилася під час репре-сій проти українців міністра Шварца, але він дав корін-ня для постанови інших, у тому числі тасного політи-чного гуртка під проводом Д. Боровика, М. Коблянсь-кого, Мосціана та їх при-ятеля К. Рибки, пізніше го-лови української громади в Тяньтаїні.

У Харбін, в Манджурії, „Свободу“ постійно читали аж до початків Тихоокеансь-кої війни, коли припинилося поштове сполучення Амери-ки з Далеким Сходом.

Треба нагадати, що через редакцію „Свободи“ т-во „Просвіта“ в Харбіні робило заходи, щоб привернути бу-динок кол. „Українського Клубу“, що його сконфіску-вали китайці під впливами червоних а д м інструкторів кол. Китайсько - Східної за-лізничі. На жаль, ті заходи не увінчалися успіхом, хоч американський консулат по-зитивно поставився до тієї справи. Труднощі виникли не тільки формальні, але й матеріальні.

Дописи про українське життя в Азії з'являлися в „Свободі“ досить часто, і варто було укласти їх ре-сестр, як нам вдалося це зро-бити в 1930 роках для да-леко - східної преси 1903-1922 років.

Про життя засланців на Сибіру писав на сторінках „Свободи“ до 1917 року Гр. Селешко, але з огляду на те, що більшість його дописів не була пов'язана з українця-ми, як про те писав нам д-р Д. Демидчук, „Свобода“ пе-рестала їх друкувати. Після того він перейшов до „На-родної Воли“ де, здається, не дуже довго співпрацював.

Про українців Далекого Сходу та Сибіру, крім аме-рикансько - українських ча-сописів, друкувалося чимало в київських журналах та ча-сописах, що тоді виходили, наприклад, у „Селі“, „Ки-ївській Старині“, „Зоряні“ та ін. Зокрема цікаві вони но-татками про збір жертв на пам'ятник Т. Шевченкові у Києві.

Цей збір започаткував те-атральний гурток в Манджу-рії, на ст. Бухеду, в 1908 р. виставою п'єси „Невольник“. Шангайська громада в ті ро-ки вислала 400 рублів на ви-дання першого українського перекладу св. Євангелія.

На пам'ятник Шевченкові збирали гроші також серед українців в Америці, як ага-дується в „П р о пам'ятній книзі“. З вибухом першої світової війни, що загальму-вав все українське життя в Росії, збір грошей на пам'я-тник припинився. Щоправда, українцям вдалося під по-крішкою допомоги жертвам війни відкрити українську школу для дітей воїнів з фі-нансовою допомогою від Уп-равління Китайсько - Схід-ної залізничі. Український клуб у Харбіні також не припинив своєї діяльності, хоч вона значно підупала в зв'язку з покликанням ба-гатьох українців до війська.

Це — тільки коротенький огляд подій з українського життя в Азії та його зв'язків з „Свободою“. Його можна значно поширити, перегля-нувши 75 річників цього найстарішого українського часопису.

І СТУДЕНТИ „КЛЯНУТЬСЯ“

„Культура і Життя“ з 5 вересня: „На подвір'ї Хар-ківського інституту культу-ри урочисто линуть слова студентської клятви: „Гід-но нести естафету батьків! Бути вірними безсмертним ідеям Леніна, комуністичній партії, радянському наро-дові! Вступаючи до лав пра-цівників армії культури, ви-соко нести це почесне зва-ня. Клянёмся! Клянёмся!“ Цю клятву схвалювано складають юнаки і дівчата, 268 студентів, що сьогодні вперше зайдуть в аудиторію і класи інституту“. Подібні „клятви“ давали також учні початкових і середніх шкіл, розпочинаючи з 1-го верес-ня навчання...

ОНАЛЬНУ І СОЦІАЛЬНУ СПРАВЕДЛИВІСТЬ

сть життя, діяльності і творчості Івана Франка, починаю-
онаційних літ аж по останні роки поета. Біографію і твор-
на основі поетових творів і вислівів самого Івана Франка,
я і погляди окремих франкознавців дореволюційних і піз-
жучих сучасних підсвідомості. Шість повних сторінок друку
і сучасної літератури про Івана Франка, яку використав

и в кожній українській хаті.
торів друку. Тверда оправа. Ціна \$9.50.

Замовлення і належність слати:
Grand Street (P.O.Box 346), JERSEY CITY, N.J. 07303

Праця
HELP WANTED MALE
**PRINTING AND
OFFSET JOBS**
Graphic placement,
exchange.
175 5th Ave. (23rd Street)
N.Y.C. SP 7-8380

ПЕКАРІ (3)
Хліб і булочки. Досвід і відповідальність. Досконалість платня, новий час одної години. Також солодке печиво.
Alberino's Italian Bakery
139 Fourth St., Troy, N.Y.

**GENERAL
RESTAURANT HELP**
Broilerman, Salad Man,
Maitre'd
Cook-élite restaurants.
Good potential.
Melody Agency
3254 Merrick Road
Massapequa, L.I. 516 799-6666

ПРИНІМЕМО
СЛУЖБОВЦІ
для завідування гіпотечним відділом (моргед) на неповний час праці. Потрібне знання української та англійської мов. Писемні згодошення з коротким життєписом просимо слати на адресу:

**SELF RELIANCE (N.Y.)
FEDERAL CREDIT UNION**
98 Second Avenue
New York, N.Y. 10003
Tel.: GR 3-7310

PLUMBER
або досвідчений помічник. Му-
ють збудити авто, пошту, пра-
ці, добрі бонуси, добрі
умови праці, bobbing &
alternations
Tel.: (201) DE 3-5297

ФАБРИЧНА ПОМІЧ
для оформлення. Денний
репорт 7:30 ранку. Нічний
репорт 4:00 по пол.
Canada Dry
59-02 Borden Avenue
Maspeeth, N.Y.

FACTORY WORKERS
2nd and 3rd shift.
MEN wanted for general fac-
tory work, 2nd and 3rd shifts.
Liberal fringe benefits program,
including Blue Cross and Blue
Shield. Call 887-4880.
Chrysler Plastic Products Corp.
7 Eastmans Rd.
Parsippany, N.J.
An equal opportunity employer

**ПОШУКУЄТЬСЯ на ПОСТІПНО
ПРИБИРАЛЬНИЦЮ та КЕЛЬНЕРКУ
до праці на Союзівці**
Платня після умови. Зголошення слати:
СОЮЗІВКА
UKRAINIAN NATIONAL ASS'N ESTATE
Kerhonkson, N.Y. 12446 Tel.: (914) 626-3641

КІМНАТИ НА „EXPO 68”
Город, басейн до плавання, обслу-
га. Український дім. \$3.00 і \$5.00 денно від особи.
11037 Frigon St., Montreal 12, Que. Tel.: 331-5753

Asbach Brandy
VXOP
ist der Geist des Weines.
Ein feiner alter Weinbrand,
vorzueglich wenn man ihn
pur genießt, anregend als
ASBACH MIT SODA oder
ASBACH "On the Rocks"

der grosse Weinbrand aus Rudesheim am Rhein
GERMAN DISTILLERIES LTD., NEW YORK, N.Y. 10001

Праця
HELP WANTED MALE
UPHOLSTERER
Висока платня для фахово-
го, також досвідчений аси-
стент. Добра платня, пості-
на праця, приємні умови
30 Irving Place, cor. 16 St.
N.Y.C. or 3-4300 Ext. 22

СПРИТНИЙ МУЖЧИНА
Поміч при інсталюванні ан-
тен, не боїться височини, до-
стає TV. (914) WH 9-7599.
Schleicher Radio & T.V. Corp.
32 Manaroneck Avenue
White Plains, N.Y.

КРАЯЧІ
Потрібно (2) з досвідом при
суконках. Добра платня і
постіна праця, приємні
умови праці.
Hudson Frocks
151 West 25th St., N.Y.C.
(5th Floor) CH 3-2550

ПОРТЕРИ
Числення бюр personnel. Пов-
ний час, нічна зміна, понед.
до п'ятниці. Околиця White
Plains. Оплатимо транспорт.
Висока почат. платня.
Tel.: (914) WH 8-5264

НЕФАЗОВА
фабрична поміч до фабрики
пластики, шифти і по пол.
до 12 год. — 12 год. до 8 ран.
Нагода на операції.
Stuart Container Corp.
59 Grand St., Moonachie, N.J.
Tel.: (201) 933-3016

ДО ГРАВІРУВАННЯ
Досвід при золоті, також на-
вчання іменами на перстни-
ках і т. д. Праця на п'ятни-
цю, висока платня, приємні
умови праці. Добра нагода
для відпочинку.
PL 3-6325

MAN
with mechanical ability, on
operation of major piece of
equipment. We want a man look-
ing for a future. Hard work,
long hours during busy season.
Steady year around work.
Apply to:
Deer Park Baking Co.
Hammonont, N.J.

ЮВЕЛІР
Околиця Менсепі, досвід
при золотих прикрасах, ю-
веліретів і т. д. Також на-
права біжутерії. Добра платня,
постіна праця, всі бонуси,
ти. доск. нагода.
Tel. PL 3-6325 Ext. 216

**ПОШУКУЄТЬСЯ на ПОСТІПНО
ПРИБИРАЛЬНИЦЮ та КЕЛЬНЕРКУ
до праці на Союзівці**
Платня після умови. Зголошення слати:
СОЮЗІВКА
UKRAINIAN NATIONAL ASS'N ESTATE
Kerhonkson, N.Y. 12446 Tel.: (914) 626-3641

КІМНАТИ НА „EXPO 68”
Город, басейн до плавання, обслу-
га. Український дім. \$3.00 і \$5.00 денно від особи.
11037 Frigon St., Montreal 12, Que. Tel.: 331-5753

Праця
HELP WANTED MALE
AUTO BODY MAN
Постіна праця, добра платня,
сонячна фабрика, досконалі
умови праці, великі бонуси,
ти, досконала нагода для
відпочинку.
Richard Buick
1095 E. 45th St., Brooklyn, N.Y.
CL 8-8000 CL 8-8004

**ЗАГАЛЬНІ ФАБ.
РОБІТНИКИ**
Відкриття на денні і вечірні
зміни. Досвід неконечний.
Постіна праця на повний час
зі заохочувальним планом. Ба-
гато великих бонусів. Голо-
ситься до Personnel Dept.
Henry Heide Inc.
14 Terminal Rd.
New Brunswick, N.J.
(Industrial Park)

СТОЛЯРІ
Досвід при малих домах і го-
родових апартаментах. Му-
ють мати авто. З юнією або без.
(212) TU 6-0500
(914) 963-0047

WAREHOUSEMEN
Opportunities now available
with one of the largest re-
tailers. 5 day, 40 hour week.
Good starting salary. Liberal
benefit program, including dis-
counts in all branch stores, 7
paid holidays, paid vacation,
hospitalization, life insurance,
profit sharing plan. Apply in
person. Monday to Friday,
9 A.M. to 4 P.M.
Sears Roebuck & Co.
Distribution Center
152 Maywood Avenue
Maywood, N.J.

MEN
To work in large modern man-
ufacturing plant. Intelligent.
Able to work around the clock.
Rotating shifts. Non seasonal.
Benefits. Brooklyn location.
Tel.: 253-8829

Праця
FEMALE
ОПЕРЕТОРКИ
Досвід при візитових і бале-
них сукнях. Секційна праця
або цілість. Також спеціальні
машини оперетори та при-
махи пришивання гудзиків.
Добра платня, постіна
праця, приємні умови.
(516) 281-9791

Праця
FEMALE
ПОТРЕБУЄМО
ОПКУНКИ
ДО ДВОС ДІТЕЙ І ЛЕГКОЇ
ДОМАШНЬОЇ ПРАЦІ, ОКО-
ЛИЦЯ NUTLEY, N.J.
Телеф. (201) 661-2118

КЕЛЬНЕРКИ
Денна або нічна
праця.
Tel.: (201) 343-7651

**SPANNER OR LEARNER
EXPERIENCED.**
Imperial swiss, high wages,
steady work, paid vacation, air
conditioned shop.
82 — First Street
Passaic, N.J. (201) 779-3788

STENO TYPIST
General office responsibil-
ities. Hours 9:30-5:30. 5 day
week. Convenient location to
all subways. Work in pleas-
ant atmosphere. Liberal ben-
efits! Salary commensurate
with experience.
Apollo Shipping Co.
Call for appointment
425-8650

**ЗБОРИ ВІДДІЛІВ
УНІОЮЗУ**
СУВОТА.
14-го ВЕРЕСНЯ 1968 р.
НЮ ЙОРК, Н. Я. Місячні збо-
ри в-ва св. Володимира —
130 В'їд. о год. 8-11 веч. у
приймальні Укр. Кат. Вере-
сень при 33 Іст 7-ма вуз.
Перед зборами можна впа-
тити членські вклади. — І.
Малець, секр.

КЛІФТОН, Н. Дж. Місячні
збори Т-ва Укр. Січ — 182
В'їд. о год. 6-11 веч. в залі
Укр. Правосл. Церкв. 47
Hope Ave., Passaic, N.J. —
Управа.

НЕДІЛЯ.
15-го ВЕРЕСНЯ 1968 р.
ФІЛІДЕЛЬФІЯ, Па. Місячні
збори Т-ва Любова — 45 В'їд.
дні від год. 11:30 до 1:30 в
домі УАГОРЖАН. 847 Френ-
клін вул. Проситися чл. при-
бути і вирішити загалом чл.
вклади. — Управа.

Праця
FEMALE
ОПЕРЕТОРКИ
Досвід при візитових і бале-
них сукнях. Секційна праця
або цілість. Також спеціальні
машини оперетори та при-
махи пришивання гудзиків.
Добра платня, постіна
праця, приємні умови.
(516) 281-9791

Праця
MALE & FEMALE
ОПЕРЕТОРКИ
Досвід при суконках. Секцій-
на праця, пов. час. Постіна
праця, платні свята, також до
прасування. Добра почат.
платня.
Carland Mfg. Corp.
8 North Main Street
Monroe, N.Y. (914) 783-2511

Роблення зразків
при крашних трикотажних одя-
гах, костюмах, сукнях для
першорядної виробі. Добра
платня, постіна праця, при-
ємні умови праці.
OX 5-4440 або OX 5-5078

**Electronic
Factory Help**
Good Starting Salary
INSPECTORS-LINE
MALE AND FEMALE
Electronic — Mechanical knowl-
edge of mil specs. required.
Must be experienced on Govern-
ment work.

WIRERS & SOLDERERS
MALE AND FEMALE
Minimum 1 year experience on
Government work.
Also
Assemblers
MALE ONLY
No experience necessary.
MUST UNDERSTAND AND
SPEAK ENGLISH.
Queens residents preferred.
Excellent future.
Union benefits.
Apply 9 to 4:30 to Mr. Balson
FEDERAL TV — Division of
HENRY PRODUCTS CO., Inc.
19-10 23rd Terrace
ASTORIA, L.I., N.Y.
Equal opportunity employer

В УКРАЇНУ
Найкращий дарунок.
Найвартісний дарунок
сертифікат на дарунок.
Повна гарантія, скорі-
й доставці. Тільки сер-
тифікати на дарунок, це
найвартісний дарунок.
Багато ліній даруноків
у вас. Ваші кресни по-
вернуть. Тому, як пла-
нуєте, в найближчому
часі вислати подарунок, не
вислайте пачки. Шліть
замість того, сертифіка-
ти на дарунок і побачите
які щасливі і задоволені
будуть Ваші кресни.
Тільки сертифікати на
дарунок дають можли-
вість Вашим кресним ку-
пити через спеціальні до-
ларові крамниці Всеспо-
ситову найкращої якости
американської, захід-
ноєвропейської і домаш-
ні виробу. Ваші кресни
це потвердять.
Тільки сертифікати на
дарунок дають можли-
вість Вашим кресним ку-
пити по спеціально дуже
низьким цінам. Ваші
кресни це потвердять.
Нема оплат, ані для ви-
слання, ані для від-
слання.
Замовляйте тепер. За-
мовляйте через
**INTERTRADE
EXPRESS CORP.**
125 East 23rd Street
Second Floor
New York, N.Y. 10010
Tel.: 982-1530
Жаждіте наших дарових
каталогів.
Уповноважені й пред-
ставники Podarogifts Inc.

Ваканції
FLORIDA BEACH
Гарне місце на ваканції, літні
ціни — 1 травня до 14 грудня.
Готелі, кімнати, електричні
апарати, кольор. TV, три-
кутний басейн, телеф. в кожній
кімнаті. Писати за каталогом
до
Harry Dutchysky, owner
c/o Beach Plaza Apt. Motel
625 N. Atlantic Blvd.
For: Lauderdale, Fla. 33304
Mountain Homes

Шліть
ГРОШІ в УКРАЇНУ
GRAMERCY
С ДОСТАВЛЕНІ ЯК ГРО-
ШІ ЧЕРЕЗ БАНК ІНО-
ЗЕМНОЇ ТОРГІВЛІ.
ДОСТАВА ДО ДВОХ ТИЖ-
НІВ. БЕЗ ВІДТІГНЕНЬ.
Гроші можна ужити на
кожній закупці, які відберуть
бажас.
ВИ Є ТІЛЬКИ ПЕВНІ З
ЛІЦЕНЗІОВАНОЮ ФІР-
МОЮ. БЕЗ ПОСЕРЕДНИ-
КІВ. БЕЗ СКРИТИХ КОШ-
ТІВ.
ПОНАД НАШИХ 20 РО-
КІВ У БІЗНЕСІ ГАРАН-
ТУЄ ВАМ ЗАДОВОЛЕН-
НЯ.
Всі пересилки повністю га-
рантовані і забезпечені. Лі-
цензія Департам. Банків і
Забезпечення. Вислано до
\$20,000.00. Офіційні посвід-
чення з СССР з відомим від-
бори.
Стів'я: 9 рублів за \$10.00.
Оплата: до \$30.00 — \$2.75;
понад \$30.00 — 10%
GRAMERCY
SHIPPING INC.
744 Broad St., Newark, N.J.

Шліть в дарунок Сертифі-
кати Доларів в ЗДА для за-
купки в нових спеціальних
доларових крамницях. Не-
ма оплат за це обслу-
г. Жаждіте наших дарових
каталогів спеціально зліт-
ці на приладдя, текстиль і
харчі.
GRAMERCY
118 East 28th Street
New York 10016 Ext. 1945
Відкрито в суботу 9-12.

НЮЙОРСЬКА ПРОВІДНА КРАМНИЦЯ КОВБАО
та різноманітні спеціальності
SCHALLER & WEBER
— ДІМ ЯКОСТЕЙ —
РІЗНІ М'ЯСНІ ВИРОБИ, СВІЖЕ М'ЯСНО ДО ВАРЕННЯ І ПЕЧЕННЯ
КОВБАСИ І ШІНКИ
Великих крамниць **Великих крамниць**
in NEW YORK: 1654 2nd Avenue (85-86 St.) TR 9-3047
in RIDGEWOOD: 56-31 Myrtle Avenue VA 1-7068
in ASTORIA: 38-28 Steinway Street AN 4-3210
FRANKLIN SQUARE, L.I.: 981 Hempstead Tpk. 437-7877
in FLUSHING: 41-06 Main Street HI 5-2552
in JACKSON HEIGHTS: 82-19 37th Avenue DE 5-1154
in JACKSON PARK, L.I.: 239 — 17 Hillside Avenue 343-6116
in ROUGHKEEPSIE, N.Y.: 450 Main Street (914) 454-9070
in EAST NORTHPORT, L.I.: 280 — A Lark Field Rd — (516) 757-0801

**КОЛИ ХОЧЕТЕ ВИСЛАТИ
ПОСИЛКУ - ДАРУНОК ДО СССР**
ПОКОРИСТУЄТЬСЯ ПОСЛУГАМИ ШИРОКОВІДОМОЇ ФІРМИ
PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
(Licensed by Vneshtorg)
EXECUTIVE OFFICE
1776 BROADWAY • NEW YORK, N.Y. 10019 • Tel.: 581-7729
Вислати через нашу фірму посилки доставляється на призначену
адресу в найкоротшому часі. Доставка послужок гарантована. Належ-
не мито оплачується тут у наших крамницях і той, хто отримує по-
силку, не платить нічого. При конторах фірми є склади з різними
одяговими товарами, харчовими продуктами, шкірами на обутку і т. п.
по дуже низьким цінам.
Фірма відчинена щоденно від 9 год. ранку до 6 вечора.
По суботах і неділях від 9 ранку до 4 по пол.
НАШІ ВІДДІЛИ:
BROOKLYN, N.Y. — 1536 Bedford Avenue IN 7-6465
NEW YORK 3, N.Y. — 78 Second Avenue OR 4-1540
NEWARK, NEW JERSEY — 250 Market Street MI 2-2452
SOUTH RIVER, N.J. — 41 Whitehead Avenue CL 7-6320
UTICA, N.Y. — 963 Bleeker Street RE 2-7476
FARMINGDALE, N.Y. — Freewood Acres 363-0494
PHILADELPHIA 23, Pa. — 631 West Girard Avenue PO 4-5057
ALLENSTOWN, Pa. — 126 Tilghman Street HE 5-1654
ROCHESTER 5, N.Y. — 558 Hudson Avenue 232-2942
LOS ANGELES 4, Cal. — 129 So. Vermont Avenue DU 5-5550
CHICAGO 22, Ill. — 1241 No. Ashland Avenue DU 6-2818
BALTIMORE 31, Md. — 1900 Fleet Street HI 2-4240
DETROIT 12, Mich. — 11601 Jos. Campau Avenue 365-6780
HARTFORD 6, Conn. — 122-126 Hillside Avenue 249-6216
JERSEY CITY, N.J. — 219 Montgomery Street HE 5-6368
SYRACUSE, N.Y. 13204 — 515 Marcellus Street 475-9746
CLEVELAND 13, Ohio — 1028 Kenilworth Avenue PR 1-0696
HAMTRAMCK, Mich. — 11339 Jos. Campau Avenue 365-6740
BUFFALO 12, N.Y. — 701 Filmore Avenue TX 5-0700
SO. BOSTON, Mass. — 396 West Broadway AN 8-1120
TRENTON 10, N.J. — 1152 Deutz Avenue EX 2-0306
RAHWAY, N.J. — 717 W. Grand Avenue 381-8997

Нюарк, Н. Дж. й околиця!
УКРАЇНСЬКА КРАМНИЦЯ ВЗУТТЯ
HOWERLA SHOES
203 Springfield Ave., Newark, N.J. Tel. 623-6248
пошукує
ПРОДАВЦЯ
НА ПОСТІННУ ПРАЦЮ
Платня згідно з умовою, Blue Cross & Blue Shield,
платні ваканції.
ЯРОСЛАВ ЯВОРСЬКИЙ

ДО ВИНАГМУ
РЕСТОРАН І КУХНЯ
З ПОВНИМ УСТАТКУВАННЯМ НА ДОГІДНИХ
УМОВИНАХ. ПИСЬМОВІ ПОДАННЯ НАДСИЛА-
ТИ НА АДРЕСУ:
UKRAINIAN NATIONAL HOME
142 Second Avenue New York, N.Y. 10003

М'ясо і ковбасні вироби
за німецьким виробом для смакування.
Вироби у власній фабриці ковбас.
ТІЛЬКИ ОДНА ЯКІСТЬ — НАЙЛІПША
Яку найліпше люблять господарі і цілі родини.
Зайдіть до нашої КРАМНИЦІ KARL-ENMER
KARL ENMER
PORK STORES
Головна крамниця:
63-35 Fresh Pond Road Ridgewood — Brooklyn, N.Y.
Філія крамниці в Нью Йорку і поза містом.

БАТЬКИ І МАТЕРІ!
Не робіть кривди дітям!
Вже сьогодні замовте дитячий журнал. Вирішуйте
загальну передплату.
ВЕСЕЛКА
THE RAINBOW
ЖУРНАЛ ДІЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ
з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця
у Видавництві „Свобода” заходами Українського Наро-
дого Союзу, Редагції „Колетів” та членів Об'єднання Пра-
цівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить
у ЗСА — 4.00 дол., у інших країнах — рівнозначність цієї
суми. Ціна окремого числа — 40 центів. Ціна подвійного
числа — 60 центів.
“THE RAINBOW” — “VESELKA”
81-83 Grand Street Jersey City, N.J. 07303

НЮЙОРСЬКА ПРОВІДНА КРАМНИЦЯ КОВБАО
та різноманітні спеціальності
SCHALLER & WEBER
— ДІМ ЯКОСТЕЙ —
РІЗНІ М'ЯСНІ ВИРОБИ, СВІЖЕ М'ЯСНО ДО ВАРЕННЯ І ПЕЧЕННЯ
КОВБАСИ І ШІНКИ
Великих крамниць **Великих крамниць**
in NEW YORK: 1654 2nd Avenue (85-86 St.) TR 9-3047
in RIDGEWOOD: 56-31 Myrtle Avenue VA 1-7068
in ASTORIA: 38-28 Steinway Street AN 4-3210
FRANKLIN SQUARE, L.I.: 981 Hempstead Tpk. 437-7877
in FLUSHING: 41-06 Main Street HI 5-2552
in JACKSON HEIGHTS: 82-19 37th Avenue DE 5-1154
in JACKSON PARK, L.I.: 239 — 17 Hillside Avenue 343-6116
in ROUGHKEEPSIE, N.Y.: 450 Main Street (914) 454-9070
in EAST NORTHPORT, L.I.: 280 — A Lark Field Rd — (516) 757-0801

**КОЛИ ХОЧЕТЕ ВИСЛАТИ
ПОСИЛКУ - ДАРУНОК ДО СССР**
ПОКОРИСТУЄТЬСЯ ПОСЛУГАМИ ШИРОКОВІДОМОЇ ФІРМИ
PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
(Licensed by Vneshtorg)
EXECUTIVE OFFICE
1776 BROADWAY • NEW YORK, N.Y. 10019 • Tel.: 581-7729
Вислати через нашу фірму посилки доставляється на призначену
адресу в найкоротшому часі. Доставка послужок гарантована. Належ-
не мито оплачується тут у наших крамницях і той, хто отримує по-
силку, не платить нічого. При конторах фірми є склади з різними
одяговими товарами, харчовими продуктами, шкірами на обутку і т. п.
по дуже низьким цінам.
Фірма відчинена щоденно від 9 год. ранку до 6 вечора.
По суботах і неділях від 9 ранку до 4 по пол.
НАШІ ВІДДІЛИ:
BROOKLYN, N.Y. — 1536 Bedford Avenue IN 7-6465
NEW YORK 3, N.Y. — 78 Second Avenue OR 4-1540
NEWARK, NEW JERSEY — 250 Market Street MI 2-2452
SOUTH RIVER, N.J. — 41 Whitehead Avenue CL 7-6320
UTICA, N.Y. — 963 Bleeker Street RE 2-7476
FARMINGDALE, N.Y. — Freewood Acres 363-0494
PHILADELPHIA 23, Pa. — 631 West Girard Avenue PO 4-5057
ALLENSTOWN, Pa. — 126 Tilghman Street HE 5-1654
ROCHESTER 5, N.Y. — 558 Hudson Avenue 232-2942
LOS ANGELES 4, Cal. — 129 So. Vermont Avenue DU 5-5550
CHICAGO 22, Ill. — 1241 No. Ashland Avenue DU 6-2818
BALTIMORE 31, Md. — 1900 Fleet Street HI 2-4240
DETROIT 12, Mich. — 11601 Jos. Campau Avenue 365-6780
HARTFORD 6, Conn. — 122-126 Hillside Avenue 249-6216
JERSEY CITY, N.J. — 219 Montgomery Street HE 5-6368
SYRACUSE, N.Y. 13204 — 515 Marcellus Street 475-9746
CLEVELAND 13, Ohio — 1028 Kenilworth Avenue PR 1-0696
HAMTRAMCK, Mich. — 11339 Jos. Campau Avenue 365-6740
BUFFALO 12, N.Y. — 701 Filmore Avenue TX 5-0700
SO. BOSTON, Mass. — 396 West Broadway AN 8-1120
TRENTON 10, N.J. — 1152 Deutz Avenue EX 2-0306
RAHWAY, N.J. — 717 W. Grand Avenue 381-8997

ARKA Company
REPARTMENT 1700
45 E. 7th St.
Tel.: GR 3-5555. New York City
ДЛЯ ВАШИХ ДІТЕЙ: ВСІ
КНИЖКИ ДЛЯ ШКОЛИ
ОДЕРЖИТЕ В АРЦІ.
Різне
Українське Вислкове Бюро,
ROMAN PARCEL SERVICE
141 2nd Ave., New York City
Tel.: GR 5-7430. — Вислання
ПАЧКИ з ОДИНОМ І ХАРЧА-
МИ в УКРАЇНУ і до СССР
Приготовлено великий вибір
матеріалів і різних товарів на
висилку для рідних на свята
по дуже дешевим цінам.
Уряд. год. від понед. до суб.
8:30-6, неділя від 10-2 по пол.
Читайте українські книжки
і газети, бо часто читання
веде до просвіти, а просвіта
до миру.

Real Estate
30-АКР. ПОСІДІСТЬ
в горіш. степі, 10 укр. кате-
драль, 2 огорожені, цементаційні
басейні, перенісний туалет.
Tel.: (914) 647-4397
або писати:
Box No. 133 RFD 1
Ellenville, N.Y.

WEST NYACK
4 bedroom, high ranch, eat in
kitchen panel, family room with
built in bar & bookcases, large
rear deck, privacy yet con-
venient to shops, school & par-
tial, carpeting, storms &
screens included. Well landscaped.
Excellent buy. Must be seen to
appreciate. Asking \$37,500.
Act now. CALL OWNER
(914) NA 3-5179

**Business
Opportunity**
**THRIVING PLUMBING
BUSINESS**
GMC Pickup, Buckhoe Smeal
pump rig, material on hand,
customer list, etc. Large pump
business, no licence required.
Soyuzivka area. Poor health
reasons sale, asking \$22,000.
212 939-1024 or 914 647-4447

**Funeral
Directors**
**SINKOWSKY
FUNERAL SERVICE**
4221 PARK AVENUE
BRONX, N.Y. 10467
(near E. Tremont Avenue)
Tel.: 863-2475
Директор
ПОСІФ СЕНКОВСЬКИЙ
Завдяє влаштування по-
хоронів в каплиці, позо-
ження в кожній районній
м. Похорони по мінімаль-
них цінах.

Theodore WOLININ, Inc.
Директор
Похоронного Заведення
123 East 7th Street
NEW YORK, N.Y. (9)
Tel.: GR 5-1437
СОЛІДНА ОБСЛУГА

LYTWYN & LYTWYN
UKRAINIAN
FUNERAL DIRECTORS
AIR CONDITIONED
Обслуґа ЦИПРА І ЧЕСНА.
Our Services Are Available
Anywhere in New Jersey.
801 Springfield Avenue
IRVINGTON, N.J.
NEWARK, N.J.
ESsex 5-5555.

КОВАЛЬЧИН
FUNERAL HOME
Completely
AIR CONDITIONED
Займається Похоронами
в стейті NEW JERSEY.
Ціни приступні для всіх.
Обслуґа чесна і найкраща.
У випадку смутку в родині,
включе, як в день, так і
вночі.
**WILLIAM F.
RASLOWSKY, Manager**
129 Grand Street
(cor. Warren Street)
JERSEY CITY, N.J. 07302
HEnderson 4-5131

ПЕТРО ЯРЕМА
УКР. ПОГРЕБНИК
Займається Похоронами
в БРОНКС, БРООКЛІН,
NEW YORK і ОКОЛИЦЯХ
Контрольована температу-
ра. Модерна каплиця до
ужитку ДАРОМ.
PETER JAREMA
129 EAST 7th STREET
NEW YORK, N.Y.
ORegon 4-2568